

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

"Zo krijgt de school een gezicht": huisbezoeken door Amsterdamse scholen

Veen, A.; van Daalen, M.; Roeleveld, J.; Cats, L.

Publication date

2009

Document Version

Final published version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Veen, A., van Daalen, M., Roeleveld, J., & Cats, L. (2009). *"Zo krijgt de school een gezicht": huisbezoeken door Amsterdamse scholen*. (SCO-rapport; No. 828). SCO-Kohnstamm Instituut. <http://www.sco-kohnstamminstituut.uva.nl/pdf/sco828.pdf>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

"Zo krijgt de school een gezicht"
Huisbezoeken door Amsterdamse scholen

Annemiek Veen
Maartje van Daalen
Jaap Roeleveld
Lotte Cats

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Veen A.M., Daalen M.M. van., Roeleveld J., Cats L.,

“Zo krijgt de school een gezicht”. Huisbezoeken door Amsterdamse scholen. Annemiek Veen, Maartje van Daalen, Jaap Roeleveld, Lotte Cats. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut van de Faculteit der Maatschappij- en Gedragwetenschappen, Universiteit van Amsterdam (SCO-rapport nr. 828, projectnummer 40376).

ISBN 978-90-6813-886-3

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

Uitgave en verspreiding:

SCO-Kohnstamm Instituut

Nieuwe Prinsengracht 130, Postbus 94208, 1090 GE Amsterdam

Tel.: 020-525 1201

www.sco-kohnstamminstituut.uva.nl

© Copyright SCO-Kohnstamm Instituut, 2009

Inhoudsopgave

1	Samenvatting en aanbevelingen	1
1.1	Samenvatting	1
1.2	Aanbevelingen	4
2	Inleiding	7
2.1	Aanleiding tot het onderzoek	7
2.2	Vraagstelling	8
2.3	Onderzoeksopzet	8
3	Resultaten uit het vragenlijstonderzoek	11
3.1	Respons	11
3.2	Kenmerken van de scholen die op huisbezoek gaan	11
3.3	Het afleggen van huisbezoeken op de scholen	14
3.4	Doelen en resultaten vergeleken	17
3.5	Knelpunten	21
3.6	De toekomst	22
3.7	Scholen die al eerder huisbezoek uitvoerden versus ‘nieuwe’ scholen	23
4	Resultaten uit de interviews met scholen en ouders	25
4.1	Interviews met leerkrachten en ouders in het reguliere basisonderwijs	25
4.1.1	Interviews met leerkrachten in het reguliere basisonderwijs	25
4.1.2	Interviews met ouders in het reguliere basisonderwijs	32
4.2	Interviews met leerkrachten en ouders in het speciaal onderwijs	35
4.2.1	Interviews met leerkrachten in het speciaal onderwijs	35
4.2.2	Interviews met ouders in het speciaal onderwijs	39
4.3	Interviews met docenten en ouders in het voortgezet onderwijs	42
4.3.1	Interviews met docenten in het voortgezet onderwijs	42
4.3.2	Interviews met ouders in het voortgezet onderwijs	46
	Literatuursuggesties	51
	Recent uitgegeven SCO rapporten	55

1 Samenvatting en aanbevelingen

1.1 Samenvatting

Begin 2008 stelde de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling van de gemeente Amsterdam een eenmalige subsidie beschikbaar aan scholen voor basis-, voortgezet en speciaal onderwijs voor het afleggen van huisbezoeken in schooljaar 2008-09. De subsidie werd beschikbaar gesteld als gevolg van positieve resultaten van huisbezoeken, die naar voren kwamen uit een eerdere pilot onder een beperkt aantal scholen (Veen, 2007¹). Doel van de subsidieregeling was om het afleggen van huisbezoeken in het onderwijs te stimuleren. Het SCO-Kohnstamm Instituut werd gevraagd de opbrengsten van deze subsidie-impuls te onderzoeken. Dit verslag bevat de resultaten van dit onderzoek.

In het onderzoek werd nagegaan of de scholen huisbezoeken uitvoeren en wat de -voorlopige- opbrengsten zijn in de ogen van de betrokkenen. Hiertoe werden vragenlijsten verspreid onder directies en leerkrachten van scholen die de subsidie aanvroegen en werden interviews gehouden met betrokken leerkrachten en ouders.

De vragenlijstgegevens

In het schooljaar 2008-09 zijn vragenlijsten uitgezet onder 75 directies en onder 505 leerkrachten² die huisbezoeken afleggen. De respons kwam van 225 leerkrachten (45%) en van 47 directieleden (63%). Beide respons-percentages waren goed verdeeld over basis-, speciaal- en voortgezet onderwijs.

De gegevens uit de vragenlijsten onder leerkrachten en directies vatten we als volgt samen. Er worden veel huisbezoeken afgelegd. Tijdens het invullen van de vragenlijst (in februari-maart 2009) was dat blijkens de antwoorden in de leerkrachtvragenlijsten al gebeurd bij 40% van de leerlingen voor wie dat de bedoeling is, en de verwachting was dat aan het eind van het schooljaar 60%

¹ Veen, A. (2007). Pilot Huisbezoeken (project Capabel). Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut. SCO-rapport 785.

² Voor de leesbaarheid wordt voor alle scholen de term 'leerkrachten' gebruikt, ook al is voor het VO de term 'docenten' gebruikelijker.

“Zo krijgt de school een gezicht”

van hen bezocht zou zijn. Eén van de redenen waarom het niet alle leerkrachten gaat lukken om ook al hun leerlingen thuis te bezoeken is tijdgebrek, voor de meeste leerkrachten gaat het om ongeveer anderhalf uur per leerling. Het tijdsbeslag wordt als voornaamste knelpunt genoemd door zowel directies als leerkrachten. Waar leerlingen niet dicht bij de school wonen moet ook reistijd worden ingecalculeerd. Daarnaast is een knelpunt dat het gesprek met sommige ouders niet goed mogelijk is vanwege taalproblemen.

De uit het huisbezoek verkregen informatie wordt in de meeste gevallen vastgelegd, in het leerlingdossier opgenomen en zo nodig besproken met de directie of de zorgcoördinator. Uit antwoorden op de open vragen blijkt echter dat sommige leerkrachten niet tevreden zijn over de wijze waarop signalen die zij geven, door de zorgcoördinator worden opgepakt. Verder voelen niet alle leerkrachten zich voldoende geëquipeerd om eventuele problemen bij kinderen thuis te signaleren. De meeste leerkrachten blijken niet getraind te zijn in het afleggen van huisbezoeken, en slechts eenderde van hen krijgt hierbij begeleiding vanuit de school.

Uit de gegevens van de *directieleden* wordt duidelijk wat de voornaamste *doelen* zijn van het huisbezoek: dat de scholen meer inzicht krijgen in de achtergrond en thuissituatie van de kinderen; dat ouders eerder contact opnemen met de school voor vragen en problemen, en (in iets mindere mate) andersom; dat problemen van een kind of gezin in een eerder stadium onderkend en aangepakt worden; en dat er gezinnen bereikt worden die anders buiten beeld blijven (uit lagere sociaal-economische milieus en, in iets mindere mate, allochtone gezinnen).

Vergelijken we de door de directie gestelde doelen met de *resultaten* die *leerkrachten* zien dan blijkt dat de resultaten over vrijwel de hele linie (nog) achterblijven bij de doelen, al is de discrepantie nergens groot. Maar hier is wel enige ruimte voor verbetering.

De subsidie die voor het schooljaar 2008-2009 werd verstrekt door de gemeente voor het afleggen van huisbezoeken lijkt vooral te zijn gebruikt voor het meer systematisch op huisbezoek gaan bij alle leerlingen uit bepaalde klassen of groepen, en daarnaast voor het vastleggen van de verkregen informatie in het leerlingdossier. Gevraagd naar de toekomst, zonder subsidie, zien we een verschil tussen scholen die ook al vóór de subsidie huisbezoeken aflegden en scholen die dat dit schooljaar voor het eerst deden. Van de eerstgenoemde scholen zal 59%

Samenvatting en aanbevelingen

doorgaan, ook zonder subsidie, en van de "nieuwe" scholen slechts 25%. Hieruit blijkt dat de subsidie voor veel scholen onmisbaar is.

De interviewgegevens

We hebben gegevens uit face-to-face interviews met leerkrachten van vier scholen voor regulier basisonderwijs, drie scholen voor speciaal onderwijs en vier VO-scholen. Van deze 11 scholen werden ook per school een aantal ouders geïnterviewd bij wie een huisbezoek was afgelegd, in totaal 40 ouders. Deze ouders waren van verschillende afkomst, dat wil zeggen geboren in Nederland, Marokko, Turkije, Suriname, Curaçao en India. Onder hen zijn er die goed Nederlands spreken, maar ook ouders die (nog) vrijwel geen woord Nederlands spreken of verstaan. Voor zover we kunnen nagaan vertonen de gegevens van ouders van verschillende afkomst geen verschillen die te maken hebben met hun etnische achtergrond of hun beheersing van het Nederlands.

De gegevens uit de interviews vullen die uit de vragenlijsten aan, en geven meer inzicht. Het blijkt dat vrijwel alle geïnterviewde betrokkenen tevreden zijn over de huisbezoeken: de leerkrachten die huisbezoek afleggen, directies van scholen die huisbezoek stimuleren en ouders bij wie de leerkracht op huisbezoek is geweest. Kinderen zijn niet rechtstreeks bevraagd, maar volgens ouders en leerkrachten vinden kinderen het huisbezoek bijna zonder uitzondering erg leuk. Slechts een enkele VO-leerling schaamt zich een beetje als de leerkracht thuis komt. De tevredenheid geldt vooral de voornaamste doelen van het huisbezoek: het versterken van het contact tussen de school en de ouders en kinderen; dat de school meer zicht krijgt op de thuissituatie en het gezin meer zicht op de schoolsituatie. Ouders waarderen het dat de school interesse heeft in het gezin. Ouders en leerkrachten nemen na een huisbezoek vaak gemakkelijker contact op met elkaar als daar aanleiding toe is. Zo'n aanleiding kan bestaan uit een probleem dat zich voordoet, maar zeker ook uit een positieve gebeurtenis thuis of op school. Evenals uit de vragenlijsten komt uit de interviews naar voren dat vrijwel overal een korte notitie wordt gemaakt van de informatie die het huisbezoek heeft opgeleverd. Deze notitie komt in het leerlingvolgsysteem en is alleen toegankelijk voor degenen die met het kind te maken hebben. Sommige scholen melden expliciet dat deze in-

“Zo krijgt de school een gezicht”

formatie op verzoek ook toegankelijk is voor de ouders zelf, maar het is niet duidelijk of dit overal het geval is.

Verder valt op dat in het speciaal onderwijs de huisbezoeken een vanzelfsprekender en verplichtender karakter hebben dan in het reguliere onderwijs. Er wordt vaker in de schoolloopbaan van het kind op huisbezoek gegaan en het huisbezoek (en de contacten met de ouders in het algemeen) worden gericht gebruikt in het kader van de leerlingzorg, om goede afspraken te maken over de begeleiding van de leerlingen.

1.2 Aanbevelingen

Bij de inzichten die dit onderzoek oplevert betrekken we ook de aanbevelingen uit het eerdere onderzoek naar de pilots huisbezoeken (Veen, 2007). De volgende onderwerpen zijn hierbij (opnieuw) relevant:

Begin vroeg

Uit het onderzoek komt het huisbezoek naar voren als belangrijke basis voor een goed contact met de ouders. De verschillende voorbeelden maken bovendien duidelijk dat scholen met een traditie op dit terrein de huisbezoeken beschouwen als een belangrijke eerste stap in een heel traject van contact en informatie-uitwisseling met de ouders. De meeste ouders die we spraken waarderen deze eerste stap door de school. De inspanningen die de school hiervoor moet doen, worden ook door de ouders waargenomen en benoemd. We bevelen scholen aan huisbezoeken vroeg in de schoolcarrière van een kind af te leggen en vast te stellen welke volgende stappen er nodig zijn om het contact met de ouders vast te houden en zo nodig uit te bouwen.

Gebruik het huisbezoek als deskundigheidsbevordering van de leerkracht

De informatie die zij opdoen als gevolg van het huisbezoek kan een eye-opener zijn voor jonge, net beginnende leerkrachten die niet bekend zijn met de leerlingpopulatie en het soort problemen dat mogelijk speelt bij de leerlingen die zij lesgeven. Onze aanbeveling aan scholen is om de net beginnende leerkracht te la-

ten meegaan met of te laten coachen door een oudere, meer ervaren leerkracht, om zo de gezinnen en de thuisomgeving te leren kennen.

Zorg voor doelgerichtheid en inbedding

De vorige rapportage gaf aanwijzingen dat het huisbezoek meer oplevert als het deel uitmaakt van een planmatige aanpak, dat wil zeggen een beredeneerde activiteit is, die onderdeel is van een omvattender beleid ter verbetering van de relatie ouders – school en is ingebed in de zorgstructuur van de school. We hebben de indruk dat lang niet alle scholen het huisbezoek doelgericht en ingekaderd in beleid uitvoeren. Hiervoor moet in elk geval één voorwaarde gerealiseerd zijn, namelijk dat het huisbezoek onderdeel uitmaakt van het takenpakket van de leerkracht. De benodigde (financiële en personele) ruimte die gecreëerd moet worden komt neer op anderhalf tot twee uur per huisbezoek.

Zorg voor verslaglegging

De meeste scholen hanteren een vorm van verslaglegging, waardoor de meest essentiële informatie uit het huisbezoek wordt vastgelegd en indien nodig kan worden gebruikt voor de begeleiding van leerlingen. Ook is duidelijk dat met deze informatie, gezien het privacygevoelige karakter, zorgvuldig moet worden omgegaan. Veel scholen hanteren protocollen voor het vastleggen en het gebruik van de gegevens. We geven hier mee dat via het Expertisenetwerk Ouderbetrokkenheid / project Capabel een ‘Handleiding huisbezoeken’ beschikbaar is, met onder andere informatie ten behoeve van de verslaglegging³.

Zorg, indien gewenst, voor vroegtijdig signaleren

De scholen zien contact leggen met de ouders en het gezin als belangrijkste doel van huisbezoek. Maar het huisbezoek wordt ook gedaan met het oog op het signaleren van problemen van de gezinnen. Verschillende leerkrachten merken op dat niet iedere leerkracht goed weet hoe te signaleren. Gebleken is dat er over het geheel genomen vanuit de scholen weinig begeleiding bij huisbezoek wordt geboden, terwijl leerkrachten hier wel behoefte aan hebben. We bevelen scholen aan in de eerste plaats zelf de nodige begeleiding te bieden. Daarnaast zijn er mogelijkheden in de stad (bijvoorbeeld een cursus vroegsignalering door Bureau

³ <http://www.ouderbetrokkenheid.nl>

“Zo krijgt de school een gezicht”

Jeugdzorg) waar scholen een beroep op kunnen doen om hun kennis over risicofactoren te vergroten.

Zorg voor verwijsmogelijkheden, samenwerking en netwerk

Naast deskundigheid in het signaleren van problemen is belangrijk dat leerkrachten weten hoe ze op gesignaleerde problemen moeten reageren. Het belang van systematische verslaglegging werd al genoemd. Voorts moeten leerkrachten bekend zijn of raken met de overleg- en verwijsmogelijkheden. Als het gaat om de interne zorgstructuur ligt hier een belangrijke rol voor de IB-er en / of de zorgcoördinator. We zagen dat veel leerkrachten in het onderzoek in relatie tot het huisbezoek overleg plegen met de zorgcoördinator of een beroep doen op het zorgteam van de school. Of dat zij hier behoefte aan hebben.

Voorts is samenwerking met instellingen rondom de school van belang: instellingen voor ouder- en gezinsondersteunend beleid zoals het (school)maatschappelijk werk, opvoedingsondersteuning / OuderKindCentrum, jeugdzorg en jeugdgezondheidszorg en politie. Individuele leerkrachten zijn niet altijd bekend met de doorverwijzingsmogelijkheden naar instellingen in de buurt, zoals opvoedsteunpunt en taal- of inburgeringscursussen. Maar voor de scholen ligt er (voor zover de contacten er nog niet zijn) een taak in het opbouwen van relaties met relevante instellingen op het terrein van opvoeding, zorg en educatie in een buurt.

Goede voorbeelden

In hoofdstuk 4 staan goede voorbeelden van huisbezoeken in alle typen onderzochte scholen. Ook zijn hier tips opgenomen van ouders en leerkrachten, voor het afleggen van goede huisbezoeken.

2 Inleiding

2.1 Aanleiding tot het onderzoek

In schooljaar 2006-07 hebben diverse scholen voor basis- en voortgezet onderwijs een pilot 'huisbezoeken' uitgevoerd. De bedoeling van de pilot was om het afleggen van huisbezoeken uit te proberen en de ervaringen te bundelen. Het SCO-Kohnstamm Instituut werd gevraagd om een begeleidend onderzoek uit te voeren (Veen, 2007¹). De positieve resultaten uit dit onderzoek waren voor de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling van de gemeente Amsterdam aanleiding om huisbezoeken op grotere schaal op Amsterdamse scholen voor basis-, voortgezet en speciaal onderwijs te stimuleren. Met het oog hierop werd een eenmalige subsidie beschikbaar gesteld aan de schoolbesturen. Voor scholen die een beroep op deze subsidieregeling zouden doen golden de volgende voorwaarden (*Informatie over de Amsterdamse subsidieregeling huisbezoeken in PO, VO en SO, DMO - Amsterdam*): De huisbezoeken worden in elk geval afgelegd bij leerlingen van het eerste leerjaar van de betrokken school, maar er mag ook voor meer klassen of leerjaren subsidie worden aangevraagd; van ieder huisbezoek wordt door de leerkracht verslag gedaan in het leerlingvolgsysteem.

In februari 2008 is onder Amsterdamse schoolbesturen bekendheid gegeven aan de subsidieregeling. Rond de zomer van 2008 hadden zich volgens gegevens van DMO 26 schoolbesturen van 75 scholen voor basis-, voortgezet en speciaal onderwijs aangemeld om voor subsidie in aanmerking te komen. Tezamen gaat het om 505 klassen.

Aan het SCO-Kohnstamm Instituut werd gevraagd de resultaten van de huisbezoeken, als gevolg van de subsidieregeling, in kaart te brengen.

¹ Veen, A. (2007). Pilot Huisbezoeken (project Capabel). Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut. SCO-rapport 785.

“Zo krijgt de school een gezicht”

Het gaat om een eenmalige subsidie, maar de gemeente hoopt dat de ervaringen van de scholen zo positief zijn dat zij er mee door zullen gaan en het meer beleidsmatig zullen gaan aanpakken.

2.2 Vraagstelling

In het onderzoek werd nagegaan of de scholen huisbezoeken uitvoeren en wat de -voorlopige- opbrengsten zijn in de ogen van de betrokkenen. Beoogde resultaten zijn: een beter *contact* tussen de school en de ouders, *inzicht verschaffen in de leef- en gezinssituatie* van het kind en in samenhang hiermee het *vroegtijdig signaleren/onderkennen* van problemen bij kinderen en gezinnen en een betere *verslaglegging* van de opgedane informatie in het volgsysteem.

Het onderzoek is gericht op het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

1. Bij welke leerlingen voeren de leerkrachten de huisbezoeken uit, naar schooltype en leerjaar. Zijn er leerlingen in hun groep die zij niet bezoeken, waarom niet?
2. Wat zijn de opbrengsten van huisbezoeken, volgens de directies, de leerkrachten, de ouders en de leerlingen?
3. Hebben de scholen huisbezoeken opgenomen in hun beleid, bijvoorbeeld blijkend uit hun plannen om volgend schooljaar weer huisbezoeken af te leggen? Zo niet, wat zijn hiervan de redenen?

2.3 Onderzoeksopzet

In dit onderzoek zijn alle scholen die de subsidie hebben aangevraagd benaderd met de vraag aan het onderzoek mee te willen doen. Daarbij is onderscheid gemaakt naar schoolsoort: basis-, voorgezet- en speciaal onderwijs. Het onderzoek bestond uit twee delen: een *vragenlijstonderzoek* onder directies (75 scholen) en onder leerkrachten die huisbezoeken afleggen (505 groepen/schoolklassen) en een *interviewronde* onder een beperkte groep leerkrachten en ouders.

De gegevensverzameling vond plaats in de periode februari-april 2009.

Vragenlijstonderzoek onder directies en leerkrachten

In het onderzoek onder de *directies* lag het accent op de vraag in welke groepen de huisbezoeken worden afgelegd, wat men ermee nastreeft, en hoe het huisbezoek past in het schoolbeleid, bijvoorbeeld ten aanzien van de relatie ouders-school en zorgbeleid. Ook werd gevraagd in hoeverre het gaat om een voor de school nieuwe activiteit en of men door zal gaan met het afleggen van huisbezoeken, ook wanneer men geen aanspraak meer kan maken op de subsidieregeling. Belangrijke onderwerpen in de vragenlijst onder de *leerkrachten* waren of de huisbezoeken bij alle leerlingen worden afgelegd, wat hun ervaringen zijn, welke resultaten zij zien, op welke manier zij aan verslaglegging doen en wat de leerlingen volgens hen vinden van de huisbezoeken.

Interviews onder een beperkte groep leerkrachten

Ter aanvulling van de gegevens uit de vragenlijsten hebben we een aantal *leerkrachten* geïnterviewd. Er werden drie scholen per sector (basisonderwijs, voortgezet onderwijs, speciaal onderwijs) benaderd voor deze interviews, dus in totaal negen leerkrachten.

Interviews onder een beperkte groep ouders

Tenslotte hebben we voor de negen scholen die we benaderden voor de leerkrachtinterviews per school ook een aantal ouders geïnterviewd waar huisbezoek had plaatsgevonden. Deze ouders, 40 in totaal, werden bereid gevonden mee te doen via bemiddeling van de school. Op de basisscholen werden de ouders geïnterviewd tijdens koffie-ochtenden, als ze toch al op school waren. Voor de scholen voortgezet onderwijs konden we terecht tijdens bijeenkomsten waar de ouders op school aanwezig waren voor gesprekken met de mentor.

In hoofdstuk 3 wordt verslag gedaan van de resultaten uit het vragenlijstonderzoek. In hoofdstuk 4 volgen de resultaten uit de interviews. In hoofdstuk 1 geven we een beknopte samenvatting en zetten we de belangrijkste conclusies uit dit onderzoek op een rij.

3 Resultaten uit het vragenlijstonderzoek

Medio 2008 hadden volgens gegevens van DMO 26 schoolbesturen een subsidie-aanvraag ingediend voor het afleggen van huisbezoeken. In totaal ging het om 75 scholen (basis, voortgezet en speciaal onderwijs). Tezamen betrof het 505 klassen / groepen.

In februari 2009 hebben alle directies van deze scholen en alle leerkrachten van de betreffende klassen/groepen een vragenlijst gekregen. In dit hoofdstuk beschrijven we de gegevens uit de directie- en de leerkrachtvragenlijsten. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen de verschillende sectoren, basis-, voortgezet en speciaal onderwijs.

3.1 Respons

Van de aangeschreven 75 directies hebben er 47 gerepondeerd door het invullen van de vragenlijst ¹.

De respons is goed gespreid over de diverse sectoren van het onderwijs: 66% basisonderwijs, 11% speciaal onderwijs en 23% voortgezet onderwijs.

In totaal repondeerden 225 leerkrachten. Ook hier gaat het om een goede spreiding over de sectoren: 53% basisonderwijs, 9% speciaal onderwijs en 38% voortgezet onderwijs.

3.2 Kenmerken van de scholen die op huisbezoek gaan

Het afleggen van huisbezoeken is niet een activiteit die is voorbehouden aan scholen met veel achterstandsleerlingen. Maar de veronderstelling is toch dat deze scholen eerder voor deze relatief tijdrovende contactvorm zullen kiezen dan scholen met weinig doelgroepleerlingen.

¹ Enkele directies reageerden dat hun school uiteindelijk geen gebruik heeft gemaakt van de subsidie

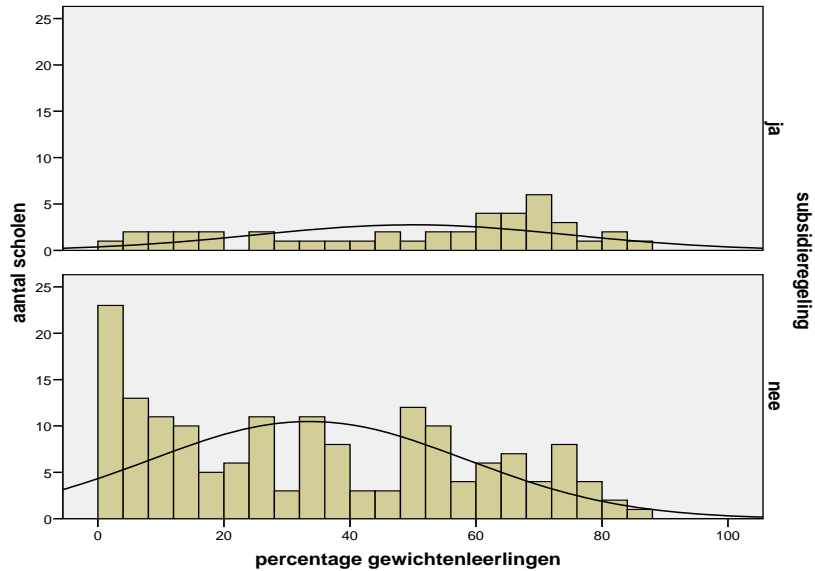
“Zo krijgt de school een gezicht”

Scholen met veel kinderen uit (laag opgeleide) allochtone gezinnen moeten immers doorgaans meer moeite doen om ouders bij de school te betrekken en het huisbezoek is hierbij één van de mogelijke strategieën. Met behulp van bij DMO aanwezige telgegevens kon voor het basisonderwijs en voor het voortgezet onderwijs worden nagegaan welke scholen de subsidie hebben aangevraagd.

Basisscholen

Voor de 43 basisscholen die gebruik maken van de subsidieregeling geldt dat deze scholen, vergeleken met andere basisscholen in Amsterdam, vaker leerlingen uit een achterstandssituatie hebben. Dit komt tot uitdrukking in een leerlinggewicht (hetzij ‘oude’ gewichten, hetzij ‘nieuwe’). Gemiddeld hebben de 43 scholen 50% leerlingen met een leerlinggewicht, terwijl dat op de overige scholen 33% is. Tegelijk is er ook sprake van veel overlap, zoals blijkt uit figuur 1. Daarin zijn de scholen onderverdeeld naar het percentage gewichtenkinderen, afzonderlijk voor de 43 scholen die gebruik maken van de subsidieregeling en de overige scholen. Het gemiddelde van 50% bij de 43 scholen is duidelijk hoger dan de 33% bij de overige scholen. Toch zijn er bij de ‘subsidie’ scholen ook scholen met bijna geen gewichtenkinderen (zie linksboven in figuur 1) en andersom zijn er scholen met 75% of meer gewichtenkinderen, die geen subsidie voor huisbezoeken hebben aangevraagd (zie rechtsonder in figuur 1).

Figuur 1 Basisscholen die op huisbezoek gaan, naar leerlinggewicht

Scholen voor voortgezet onderwijs

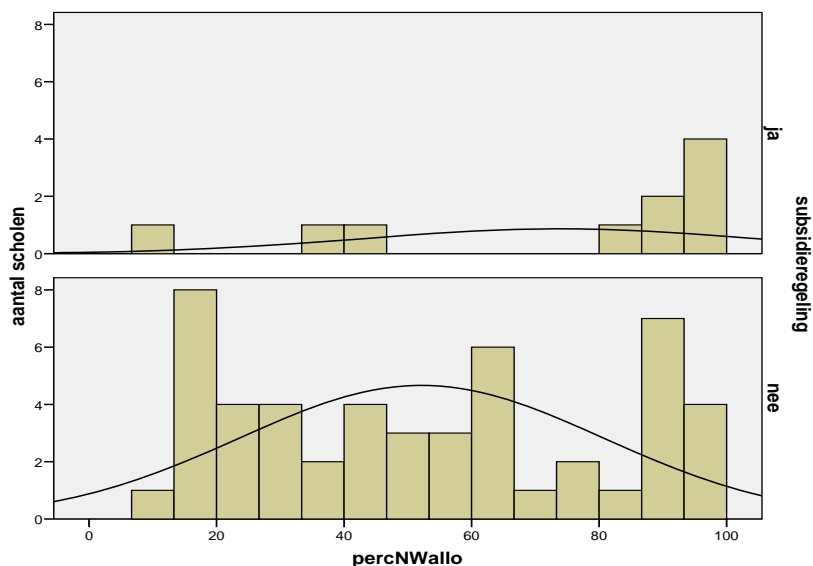
We hebben ook de VO-scholen die gebruik maken van de subsidieregeling vergeleken met andere Amsterdamse VO-scholen die dat niet doen. In plaats van gegevens over gewichten hebben we hier het percentage leerlingen van niet-westers allochtone herkomst gebruikt.

We zien om te beginnen een groot verschil in aantal. Er zijn 10 scholen (met in totaal circa 100 klassen) die de subsidie hebben aangevraagd, terwijl 50 andere Amsterdamse VO-scholen dit niet deden. Gemiddeld hebben de eerstgenoemde scholen meer leerlingen van niet-westers allochtone herkomst, namelijk 73.8%, terwijl dat op de overige scholen 52.1% is. Ook hier geldt, evenals voor de basisscholen, dat er sprake is van overlap. In figuur 2 is te zien dat er ‘subsidie’ scholen zijn met weinig leerlingen van niet-westers allochtone herkomst (zie

“Zo krijgt de school een gezicht”

linksboven in figuur 2), maar ook scholen met veel van deze leerlingen die geen subsidie voor huisbezoeken hebben aangevraagd (zie rechtsonder in figuur 2).

Figuur 2 Scholen voor VO die op huisbezoek gaan, naar percentage leerlingen van niet-westers allochtone herkomst

3.3 Het afleggen van de huisbezoeken op de scholen

In de vragenlijst is de leerkrachten de vraag voorgelegd of zij het huisbezoek systematisch bij alle leerlingen uit hun groep afleggen of zich beperken tot bepaalde leerlingen of gezinnen.

Eerst is gevraagd hoeveel leerlingen men totaal heeft in de groep of klas. Uit de bevraging blijkt het volgende. Van de leerkrachten heeft

50%: 11-20 leerlingen in de groep / klas

38%: 21-30 leerlingen in de groep / klas.

De overige leerkrachten hebben er meestal minder, incidenteel meer.

Resultaten uit het vragenlijstonderzoek

De vragenlijst werd halverwege het schooljaar ingevuld. Toch was op dat moment, zoals blijkt uit de onderstaande antwoorden, al 40% van de leerkrachten bij alle leerlingen van de groep op huisbezoek geweest; 20% gaat dit in de loop van dit schooljaar alsnog doen. Aan het einde van het schooljaar zal dus 60% van de leerkrachten bij alle leerlingen huisbezoek hebben afgelegd. Voor bijna een kwart van de leerkrachten geldt dat zij niet alle leerlingen bezoeken.

Bent u dit schooljaar bij al deze leerlingen op huisbezoek geweest?

- 40% ja
- 20% nee, maar dat ga ik wel doen
- 23% nee, ik ga niet bij alle leerlingen op huisbezoek
- 17% anders

Aan de leerkrachten is gevraagd hoeveel tijd men per huisbezoek besteedt per leerling. Het huisbezoek omvat voorbereiding, uitvoering, en 'nawerk', dat wil zeggen verslaglegging, evt. bespreking. Het blijkt dat bijna de helft van de leerkrachten hier een uur tot anderhalf uur per leerling aan besteedt. Een derde van de leerkrachten besteedt hier twee uur aan. Een klein deel is er meer dan twee uur of juist minder dan een half uur mee bezig.

Hoeveel tijd kost het uitvoeren van een huisbezoek per leerling gemiddeld?

- 11% een half uur tot een uur
- 47% een uur tot anderhalf uur
- 33% twee uur
- 9% meer dan twee uur

Een deel van de tijd die leerkrachten aan het huisbezoek besteden gaat zitten in de verslaglegging achteraf. Uit het onderstaande overzichtje blijkt dat verreweg de meeste leerkrachten (83%) een verslag maakt van het bezoek. Een klein deel, 12%, maakt alleen een verslag als sprake is van problemen met of in de thuissituatie van het kind. Slechts een enkeling legt de bevindingen uit het huisbezoek niet vast.

“Zo krijgt de school een gezicht”

Maakt u na elk huisbezoek een verslag?

- 83% ja, van elk huisbezoek
- 12% nee, alleen als er sprake is van problemen
- 2% nee, ik maak geen verslag van huisbezoeken
- 3% anders

Het beeld dat de informatie wordt vastgelegd in een verslag of dossier, wordt in het onderstaande staatje nog eens bevestigd (ongeveer 80% legt vast dan wel voegt informatie toe in het leerlingdossier). Omgekeerd blijkt ook, dat er op vrijwel geen enkele school niets wordt gedaan met de opgedane informatie.

Op een deel van de scholen wordt informatie uit de huisbezoeken in het team (20%) en / of in in het zorgoverleg (28%) besproken. Een derde van de scholen brengt informatie in bij de zorgcoördinator. Op vrijwel alle scholen (95%) is een vertrouwenspersoon of zorgcoördinator waar de leerkracht terecht kan als er sprake is van zorgelijke omstandigheden.

De informatie uit het huisbezoeken wordt: *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- 20% in het team besproken
- 28% in het zorgoverleg besproken
- 31% met de zorgcoördinator besproken
- 80% vastgelegd in een verslag of formulier
- 76% toegevoegd aan het leerling-dossier
- 1% er wordt niets mee gedaan
- 8% anders

Het huisbezoek is geen onderwerp dat veel op team- of bouwvergaderingen ter sprake komt; slechts op 8% van de scholen komt het naar het oordeel van de leerkracht ‘vaak’ ter sprake. Aan de andere kant zijn er ook weinig scholen waar het ‘nooit’ ter sprake komt. Het meest gekozen antwoord is dat het huisbezoek ‘soms’ ter sprake komt op het bouw- of teamoverleg (78%).

Resultaten uit het vragenlijstonderzoek

In hoeverre komt het huisbezoek ter sprake op team- cq. bouwvergaderingen?

Op team- cq. bouwvergaderingen komt het huisbezoek:

- 14% nooit ter sprake
- 78% soms ter sprake
- 8% vaak ter sprake;
- 0% het is een structureel onderwerp op de vergaderingen

Ruim de helft van de leerkrachten (56%) zegt geen begeleiding te ontvangen bij huisbezoek. Maar iets meer dan een derde (34%) krijgt wel begeleiding vanuit de school. Een specifieke op huisbezoeken toegespitste training hebben slechts 10% van de leerkrachten gekregen.

Is er begeleiding van de leerkrachten die huisbezoeken uitvoeren?

- 34% ja,
- 56% nee
- 10% weet niet/anders

Heeft u een training gevolgd over huisbezoeken?

- 10% ja
- 90% nee

3.4 Doelen en resultaten vergeleken

In de vragenlijst voor de directie is een aantal mogelijke doelen voorgelegd die nagestreefd kunnen worden met huisbezoeken. Gevraagd werd aan te geven hoe belangrijk het betreffende doel is voor de school. In onderstaand schema is te zien dat de directies alle doelen belangrijk vinden. Maar er is wel een rangorde aan te brengen. We zien dat huisbezoeken in de eerste plaats worden afgelegd met het oog op het krijgen van inzicht in de thuissituatie van de kinderen. Andere belangrijke doelen zijn dat ouders eerder met de school contact opnemen en dat problemen in een gezin in een eerder stadium onderkend en aangepakt worden. De huisbezoeken worden niet zozeer ingezet om ouders te bewegen op school te komen voor informatieavonden of rapportbesprekingen.

“Zo krijgt de school een gezicht”

Schema 1 Doelen van huisbezoeken volgens directie
Scoring loopt van 1 (dat is niet het geval) via 3 (neutraal) tot 5 (in sterke mate het geval)

Door het afleggen van huisbezoeken willen wij bereiken dat:	Gemid.
we meer inzicht krijgen in de achtergrond en thuissituatie van de kinderen	4.8
ouders eerder contact opnemen met vragen en problemen	4.2
problemen van een kind cq. in het gezin in een eerder stadium onderkend en aangepakt worden	4.2
bereiken groepen die anders niet bereikt worden: uit lagere sociaal-economische milieus	3.8
leerkrachten eerder met ouders contact opnemen over vragen en problemen	3.7
ouders beter geïnformeerd worden over de school	3.7
bereiken groepen die anders niet bereikt worden: allochtone ouders	3.6
bereiken groepen die anders niet bereikt worden: alleenstaande ouders	3.3
leerlingen eerder naar de mentor / leerkracht toe komen met vragen en problemen	3.3
meer ouders op ouder(informatie)avonden komen	3.3
ouders beter geïnformeerd worden over de vorderingen en ontwikkeling van hun kind	3.2
bereiken groepen die anders niet bereikt worden, geen specifieke groep	3.0
er een hogere opkomst is bij rapportbesprekingen	2.9
we hebben nog (een) ander(e) doel(en) met huisbezoeken	2.7 (13x)

Bij de leerkrachten is nagevraagd wat zij zien als resultaten van het huisbezoek. De resultaten zijn in onderstaand schema ter vergelijking naast de door de directie genoemde doelen gezet. Hieruit blijkt dat de doelen (directie) doorgaans iets sterker (0.3) worden aangezet dan de resultaten (leerkrachten). Een iets groter verschil is er bij het doel dat ‘- ouders eerder contact opnemen met vragen en problemen’ (daar zien leerkrachten minder resultaten) en bij het doel dat ‘- meer ouders op ouder(informatie)avonden komen’. Ook daar zien de leerkrachten minder resultaten.

Resultaten uit het vragenlijstonderzoek

*Schema 2 Resultaten van huisbezoeken volgens de leerkrachten
Scoring loopt van 1 (dat is niet het geval) via 3 (neutraal) tot 5 (in sterke mate het geval)*

	dir:	lkr:
	Doelen	Result.
we meer inzicht krijgen in de achtergrond en thuissituatie van de kinderen	4.8	4.5
ouders eerder contact opnemen met vragen en problemen	4.2	3.7
problemen van een kind cq. in het gezin in een eerder stadium onderkend en aangepakt worden	4.2	3.9
bereiken groepen die anders niet bereikt worden: uit lagere sociaal-economische milieus	3.8	3.4
leerkrachten eerder met ouders contact opnemen over vragen en problemen	3.7	3.6
ouders beter geïnformeerd worden over de school	3.7	3.7
bereiken groepen die anders niet bereikt worden: allochtone ouders	3.6	3.3
bereiken groepen die anders niet bereikt worden: alleenstaande ouders	3.3	3.2
leerlingen eerder naar de mentor / leerkracht toe komen met vragen en problemen	3.3	3.2
meer ouders op ouder(informatie)avonden komen	3.3	2.8
ouders beter geïnformeerd worden over de vorderingen en ontwikkeling van hun kind	3.2	3.5
bereiken groepen die anders niet bereikt worden, geen specifieke groep	3.0	2.8
er een hogere opkomst is bij rapportbesprekingen	2.9	2.9
ander(e) doel(en) met / resultaten van huisbezoeken	2.7	2.6
	(13x)	(48x)

Verschillende leerkrachten benutten de ruimte om ‘andere resultaten’ van huisbezoeken te benoemen. Voor een deel waren dit uitspraken die ook al in de lijst voorkwamen, zoals: een beter contact met ouders en kinderen, en: de band tussen leerkracht en ouder wordt versterkt.

We rapporteren verder de volgende uitspraken:

‘Als een mentor de moeite doet om langs te komen is dit goed voor het zelfvertrouwen, de leerling voelt zich belangrijk, de leerling krijgt de kans "quality-time"’

“Zo krijgt de school een gezicht”

met de mentor door te brengen, in een vertrouwde omgeving. Hierdoor ontstaat een band’.

‘Veiligheids-, geborgenheidsgevoel van het kind’.

‘Voor ouders is het prettig om gastvrij te zijn, vergrote vertrouwdheid. De kinderen zien dat school en thuis verbonden is’.

‘Het wederzijds vertrouwen en begrip groeit tussen ouders en mijzelf. De kinderen zijn trots dat ik thuis kom bij ze. Kinderen worden opener naar mij. Een kind dat niet sprak in de klas, durfde wel Nederlands te praten thuis. Inmiddels praat ze nu ook in de klas’.

‘Voor de leerlingen is het belangrijk dat ze zien dat de leerkrachten betrokken zijn bij hun thuissituatie, dat ze zien dat ouders en leerkrachten samenwerken en elkaar waarderen’.

‘Dat je met eigen ogen ziet dat de allochtone leerlingen thuis in een hele andere wereld leven dan op school’.

Huisbezoeken als onderdeel van het schoolbeleid

Op de meeste scholen beschouwt men huisbezoeken niet als een incidentele activiteit maar vormen de huisbezoeken een structurele activiteit ter verbetering van de relatie met de ouders.

Op veel scholen zijn huisbezoeken opgenomen in het beleid, zoals uit het onderstaande schema blijkt.

*Schema 3 Huisbezoeken als onderdeel van het schoolbeleid
Scoring loopt van 1 (dat is niet het geval) via 3 (neutraal) tot 5 (in sterke mate het geval)*

	Gemiddeld
Huisbezoeken vormen een structureel onderdeel van onze activiteiten op het terrein van de relatie ouders-school	3.8
Huisbezoeken zijn opgenomen in het schoolbeleid	3.6
We beschouwen huisbezoeken als een incidentele activiteit	2.0

3.5 Knelpunten

Zowel aan de leerkrachten als aan de directies is gevraagd welke knelpunten zij ervaren met het afleggen van huisbezoeken. Ook hier waren de antwoorden voor-gecodeerd. In zijn algemeenheid lijken de directies de knelpunten wat zwaarder in te schatten dan leerkrachten. Het voornaamste knelpunt volgens zowel directies als leerkrachten is dat huisbezoeken veel tijd kosten.

Schema 4 Knelpunten huisbezoeken

Scoring loopt van 1 (dat is niet het geval) via 3 (neutraal) tot 5 (in sterke mate het geval)

	Dir	Lkr
huisbezoeken kosten erg veel tijd	4.2	4.1
taalproblemen belemmeren het gesprek met sommige ouders	3.1	2.8
er is weerstand bij sommige ouders	2.7	2.3
de verslaglegging schiet erbij in	2.5	2.4
onvoldoende zichtbare opbrengsten	2.4	2.2
onveiligheid in buurt of gezin	2.2	1.9
ander(e) knelpunt(en)	1.9	
	(15x)	2.1 (110x)

Bij andere knelpunten wordt onder meer het volgende ingevuld door de directies:

- Kinderen wonen ver van school, lange reistijd: 3 maal
- Door huisbezoeken minder tijd voor collegiaal overleg
- Onbekendheid met/ angst voor huisbezoeken bij m.n. jonge leerkrachten

Bij andere knelpunten noemen leerkrachten het volgende:

- Met signalen van bijv. armoede wordt door zorgcoördinator niets gedaan! Ik constateer veel leed tijdens huisbezoek, waar ik geen weg mee weet. Ik zou meer willen met de registratie van huisbezoeken en vooral de signalen die je krijgt (die overigens niet iedereen ziet natuurlijk). Misschien moeten er richtlijnen worden samengesteld, die mensen in staat stellen goed te luisteren en te signaleren!!! Een studie / cursus zou zeer op z'n plaats zijn in ons team. (Veel jonge mensen, met weinig levenservaring!!)

“Zo krijgt de school een gezicht”

- Als een vrouw alleen thuis is word je niet ontvangen.
- Mannelijke collega's moeite met huisbezoek bij Marokkaanse of Turkse moeders (cultuurbarrière). Er moet altijd een vader aanwezig zijn.
- Sommige kinderen wonen niet in de wijk. Veel reistijd. (4 maal)
- Geen terugkoppeling.
- Bij voorkeur met collega, er zijn maar twee potentiële dagen, waarop ook overleg moet plaatsvinden.
- Soms woont een kind niet in de buurt en kan het niet tussen de middag. Dan gaat het op een ander tijdstip extra tijd kosten. Bij een probleemgezin wordt de boot afgehouden (uitvluchten dat het niet uitkomt).
- Moeilijk om afspraken te maken met werkende ouders (2 maal).
- Taakverzwaring.
- Gesprekken plannen.
- Afspraken worden regelmatig afgebeld, wat tot uitstel en soms 'afstel' leidt.
- Persoonlijke situaties.
- Ik vind het moeilijk om zonder duidelijke reden, of met een duidelijke boodschap op huisbezoek te gaan. De ouders begrijpen het nut ook niet zo. Ze ontvangen je uit beleefdheid.

3.6 De toekomst

Ten slotte is de directies de vraag voorgelegd ‘als de subsidie volgend schooljaar stopt, gaat uw school dan toch door het met afleggen van huisbezoeken?’. Bijna de helft van de scholen geeft zonder meer aan dat dat het geval is. Een enkele school (7%) gaat niet door met de huisbezoeken en 20% weet het nog niet.

46%	ja, op dezelfde manier
0%	ja, we breiden het uit naar meer groepen of klassen
20%	ja, maar we beperken het tot minder groepen of klassen
7%	nee
20%	dat weet ik nog niet, dat is afhankelijk van
9%	anders

3.7 Scholen die al eerder huisbezoek uitvoerden versus ‘nieuwe’ scholen.

Van de 47 scholen legde 64% al in voorgaande schooljaren huisbezoeken af; 36% deed dat dit schooljaar voor het eerst.

En bij de scholen die het al in voorgaande jaren deden, is een aanzienlijk hoger percentage (59%) van plan dit op dezelfde manier te blijven doen, t.o. de 25% van de scholen die voor het eerst aan huisbezoek deden.

Aan scholen die ook al eerder huisbezoeken aflegden (en aan de leerkrachten op die scholen) is gevraagd naar verschillen met voorheen, nu ze subsidie krijgen. Uit schema 5 blijkt dat de subsidie vooral invloed heeft op de verslaglegging. Ook geven met name de directies als gevolg van de subsidie aan dat huisbezoek meer systematisch bij alle kinderen wordt afgelegd.

Schema 5 Sinds de scholen subsidie krijgen voor huisbezoek (er waren meerdere antwoorden mogelijk)

	Directies (n=29)	Leerkr (n=130)
sinds we subsidie krijgen voor huisbezoeken:		
leggen we gegevens over de leerlingen vast in een dossier cq. het volgsysteem	48%	48%
wordt huisbezoek systematisch bij alle kinderen afgelegd	45%	30%
bespreken we onze ervaringen met de huisbezoeken in het team	38%	22%
gaan meer leerkrachten op huisbezoek	34%	29%
gaan leerkrachten vaker op huisbezoek	28%	15%
wordt er meer tijd uitgetrokken voor het afleggen van huisbezoek	21%	17%
werken we met een protocol voor huisbezoek	14%	16%
zijn doelen voor huisbezoek geformuleerd	10%	18%
gaan we opbrengsten van huisbezoek systematisch evalueren	10%	5%
wordt huisbezoek gecoördineerd door één of meer teamleden	3%	2%
anders	31%	

4 Resultaten uit de interviews met scholen en ouders

We hebben face-to-face interviews gehouden met leerkrachten van vier scholen voor regulier basisonderwijs, drie scholen voor speciaal onderwijs en vier scholen voor voortgezet onderwijs. Van deze 11 scholen werden ook per school minimaal vijf ouders geïnterviewd bij wie door de leerkracht of mentor een huisbezoek was afgelegd. Het is, met behulp van de scholen, gelukt ouders van zeer verschillende etnische achtergronden te interviewen.

In dit hoofdstuk worden eerst de bevindingen besproken voor het reguliere basisonderwijs, vervolgens die voor het speciaal onderwijs en tenslotte voor het voortgezet onderwijs.

4.1 Interviews met leerkrachten en ouders in het reguliere basisonderwijs

4.1.1 Interviews met leerkrachten in het reguliere basisonderwijs

Gebruik van de subsidie

Voor twee van de vier basisscholen was de subsidie aanleiding om voor het eerst structureel huisbezoeken te gaan afleggen bij alle kinderen uit bepaalde groepen, bijv. groep 1 en/of groep 5. Op twee scholen werden al huisbezoeken gedaan. De subsidie is gebruikt om de tijd die het huisbezoek vraagt van leerkrachten te compenseren. Zo'n facilitering wordt belangrijk of zelfs onmisbaar gevonden, gezien het feit dat de taken voor leerkrachten toch de laatste jaren al steeds zijn uitgebreid. Daarbij moet ook veel geregistreerd en verantwoord worden; er is veel papierwerk.

Het huisbezoek wordt van groot belang gevonden voor de continuïteit in het contact met ouders. "Eigenlijk", zo geeft een leerkracht aan, "zou je het niet moeten beperken tot de onderbouw, maar ook in de hogere leerjaren nog een keer op huisbezoek moeten gaan".

Op deze school is de situatie als volgt: "Vanuit de voorschool worden contacten met ouders opgebouwd, en die worden versterkt door de huisbezoeken in de groepen 1-2. Dan "druppelen de contacten met ouders nog wat door" in de groe-

“Zo krijgt de school een gezicht”

pen 3-4, en daar houdt het zo'n beetje mee op." De continuïteit zou versterkt kunnen worden door huisbezoeken in de hogere groepen.

Op één van de scholen, waar kinderen ver weg wonen en met een bus worden gehaald en gebracht, komen de ouders niet dagelijks op school. In die gevallen wordt een huisbezoek extra belangrijk.

Plaats van huisbezoeken in het schoolbeleid

Op deze scholen is de afgelopen jaren veel werk gemaakt van het betrekken van ouders.

Ook op de andere twee scholen passen de huisbezoeken in een ruimer beleid gericht op het versterken van contacten met ouders. Behalve huisbezoeken worden er allerlei activiteiten georganiseerd. Er is een contactouder en een ouderkamer, er zijn taalcursussen, thema-bijeenkomsten, koffie-ochtenden, er is spel-inloop. Ook kunnen ouders bijvoorbeeld meedoen aan "Overstap" en "Opstap".

Training voor de leerkrachten voorafgaand aan de huisbezoeken

Er zijn twee scholen die een beroep hebben gedaan op het begeleidingsaanbod van het expertisenetwerk ouderbetrokkenheid / project Capabel, voor de vormgeving van hun ouderbeleid. Op deze scholen hebben de leerkrachten de bij het begeleidingsaanbod behorende training gevolgd, gericht op het communiceren met ouders. In de cursus komen ook onderwerpen aan de orde als "wat kun je verwachten tijdens een huisbezoek? wat zijn struikelblokken? wat doe je met ouders die ver weg wonen?" Voor een derde school staat deze cursus op het programma. De door het netwerk Ouderbetrokkenheid ontwikkelde handleiding, met o.a. een formulier voor de verslaglegging, wordt erg nuttig gevonden.

Bereiken van ouders en hen voorbereiden op het huisbezoek

Het plannen van de huisbezoeken is meestal geen probleem, vooral als duidelijk is dat alle kinderen aan de beurt komen. De ouders kunnen zich inschrijven op een lijst, en de leerkracht houdt bij of alle ouders aan de beurt komen. Op één school is de ervaring dat ouders altijd "ja" zeggen op een verzoek van de leerkracht, maar dat er toch soms weerstand is als het huisbezoek eenmaal plaatsvindt. "Vooral vaders weten niet altijd goed raad met huisbezoek, misschien ook omdat zij de opvoeding een zaak voor de moeders vinden".

Resultaten uit de interviews met scholen en ouders

Alle scholen zien het belang in van een goede voorbereiding van de ouders op het huisbezoek. Het moet duidelijk zijn waarom de leerkracht komt, namelijk om het contact met kind en ouders te versterken. Op één school bleken ouders bang te zijn dat het huisbezoek gedaan werd uit ongezonde nieuwsgierigheid, en bedoeld was om te controleren hoe netjes het thuis was, of wie er precies woonden. De directie gaat hen nu beter informeren.

Een ouder die het huisbezoek afhoudt, wat incidenteel voorkomt, wordt wel aangespoord toch een afspraak te willen maken, met het argument dat de leerkracht bij ieder kind thuis komt. Als een ouder echt niet wil wordt bezien wat daarvan mogelijk de reden is. Het huisbezoek wordt niet gepresenteerd als verplichting. Soms wordt het op een later moment of in een volgend schooljaar nog eens aangekaart.

Frequentie en duur huisbezoek voor leerkracht en kind

De frequentie van huisbezoeken wisselt per school, maar op drie van de vier scholen begint het in de kleutergroepen. Daarna gaan zij nog een keer, bijvoorbeeld in groep 5, of frequenter (om het schooljaar). Op één van de scholen zijn er geen vaste groepen waar het huisbezoek wordt gedaan maar gaat men één of twee keer in de hele periode van acht schooljaren.

Het tijdstip waarop het huisbezoek wordt afgelegd is meestal tussen de middag. Dit ziet men als een mooi afgebakende tijd die de leerkracht behoedt voor een al te lang bezoek, en het gaat om een typische thuissituatie, namelijk samen eten. Een van de leerkrachten geeft aan toch wel na te denken over het beste tijdstip om een gezin te bezoeken, vooral om de kans te vergroten dat werkende vaders aanwezig zijn. Op de school met een streekfunctie, waar de ouders over het algemeen ver van school wonen, vinden de huisbezoeken op diverse tijdstippen van de dag plaats.

Doelen huisbezoek in ogen leerkracht

Voor alle leerkrachten is het hoofddoel van het huisbezoek het contact met kind en ouders te verbeteren, een brug te slaan tussen school en thuis. Het gaat om extra aandacht voor het kind, en het verkrijgen van een completer beeld van kind en thuissituatie. Maar het huisbezoek wordt ook wel gebruikt om de ouders te infor-

“Zo krijgt de school een gezicht”

meren over een bepaalde gang van zaken op school en bijvoorbeeld de ouder te werven voor hand- en spandiensten op school.

Vorbereiding van het huisbezoek

De voorbereiding door de leerkracht is meestal summier. Iedereen wil het huisbezoek zo open mogelijk ingaan. Soms wordt het leerlingdossier even doorgekeken, bijv. om te zien of er iets speciaals in staat over het kind, of om de namen van ouders, broertjes of zusjes paraat te hebben.

Uitvoering van het huisbezoek

De leerkrachten vinden het vooral belangrijk dat het huisbezoek gezellig verloopt. Ze geven het kind de gelegenheid de woning te laten zien, het speelgoed, waar het slaapt, enzovoort. Het gesprek gaat over "koetjes en kalfjes", waarbij de leerkracht reageert op wat er getoond, gezegd, gegeten wordt. Zo kunnen ook onderwerpen ter sprake komen als: welke tv-programma's bekeken worden (Nederlandse of Arabische); het belang van op tijd op school komen, van buitenspelen. De leerkracht krijgt tijdens het bezoek vaak ook een indruk van het contact tussen de ouders onderling, en tussen ouders en kind.

De meeste ouders spreken voldoende Nederlands. Als dat niet het geval is zorgt het gezin meestal dat er iemand is (bijv. een oom of tante) die kan tolken tijdens het huisbezoek.

Verslaglegging van het huisbezoek

Op alle vier de scholen wordt een formulier gebruikt waarop kort verslag wordt gedaan van het huisbezoek. De rubrieken daarop geven, ook in de voorbereiding, richtlijnen die houvast geven. Die rubrieken zijn over het algemeen:

- *Naam leerling, naam leerkracht, groep, datum huisbezoek*
- *Doel*
- *Feitelijke informatie over woonomstandigheden*
- *Wie er aanwezig waren bij het bezoek*
- *Wat opviel tijdens het bezoek*
- *Hoe het huisbezoek verliep*
- *De onderwerpen die ter sprake kwamen*
- *Bijzonderheden*

- *Eventuele afspraken*

Wat gebeurt er met de verslagen

Het verslag van het huisbezoek komt in de leerlingmap of het leerlingdossier. Op één school liggen deze mappen gewoon in een open kast, maar dat vindt de leerkracht, terwijl ze dit zegt, geen goede zaak (het zette haar aan het denken; ze vroeg zich af of ze dat anders moest regelen). Op twee scholen kunnen de ouders zelf het verslag van het huisbezoek inzien, maar dat heeft nog niemand daadwerkelijk gevraagd. Eén leerkracht heeft overigens ook nog een schriftje waarin ze alleen voor zichzelf aantekeningen over het huisbezoek opschrijft. Op alle scholen hebben de directie en de zorgcoördinator inzage in de verslagen.

Evaluatie van huisbezoeken in het team

Daar waar het huisbezoek wordt afgelegd door twee teamleden wordt het door deze twee nabesproken. Verkregen informatie wordt soms informeel besproken met de leerkracht die het kind een jaar eerder in de groep heeft gehad. Informeel praten de leerkrachten met elkaar in de wandelgangen over de huisbezoeken, maar alleen in algemene zin.

Op één school heeft een evaluatie plaatsgevonden, in de vorm van 10-minutengesprekjes tussen de afdelingsleider en de leerkrachten die huisbezoeken hebben afgelegd. Op een tweede school volgt in mei een evaluatiemoment.

Opbrengsten van het huisbezoek in de ogen van de leerkrachten

Het huisbezoek levert vaak een bevestiging op van het beeld dat de leerkracht al van de thuissituatie had, maar geeft soms ook verrassende nieuwe informatie en inzichten. Soms "vallen de puzzelstukjes op hun plek". De beste voorbeelden hiervan staan verder in deze paragraaf, zie onder het kopje *Voorbeelden*.

In het algemeen wordt als opbrengst genoemd dat er beter contact is met de kinderen en met de ouders. Soms heeft een huisbezoek ook meteen praktisch nut, bijv. als het gaat om vragen als: wat te doen om het kind op tijd naar bed te laten gaan, of hoe het te laten ontbijten. Als er tijdens het huisbezoek geconstateerd is dat het kind in een taalarme omgeving leeft, kan de leerkracht het kind en de ouders wat materiaal meegeven voor thuis. Als de leerkracht gehoord heeft dat een kind elke dag een uur lang huiswerk moet maken van de ouders, kan er meteen

“Zo krijgt de school een gezicht”

concreet advies worden gegeven: "10 minuten lezen en 10 minuten tafels, maar zeker niet langer dan dat."

Soms is het resultaat van een huisbezoek dat de ouder zich aanmeldt voor hulp op school.

Actie ondernemen naar aanleiding van het huisbezoek

Op de bevroegde scholen zijn tijdens de huisbezoeken nog geen ernstige situaties aan het licht gekomen. De handleiding van Capabel biedt richtlijnen voor als dit wél het geval zou zijn. Als er aanleiding toe is worden de bevindingen uit het huisbezoek besproken in een kindbespreking met de Intern Begeleider of de zorgcoördinator.

Op praktisch terrein worden soms meteen naar aanleiding van een huisbezoek bepaalde adviezen gegeven, bijv. om lid te worden van de Speel-o-theek of bibliotheek. Ook komt de leerkracht soms, als de ouders op school zijn, terug op informatie die tijdens het huisbezoek is verkregen. Zo kan de juf aan de ouders vragen of het nu beter gaat met het ontbijten van hun kind of met op tijd naar bed gaan.

Reacties ouders op huisbezoek volgens de leerkracht

Veruit de meeste ouders reageren heel positief op een huisbezoek. "Bij binnenkomst word je met open armen ontvangen, en met warme slofjes". Ouders maken vaak heerlijke hapjes klaar.

Als ouders niet goed weten waarvoor het huisbezoek bedoeld is, wat een enkele keer voorkomt, ervaren ze het als een verplichting. Dat ouders negatief zijn komt alleen bij grote uitzondering voor en heeft dan te maken met al bestaande onvrede, bijv. over plaatsing van het kind in een bepaalde groep.

Reacties kinderen op huisbezoek volgens de leerkracht

De kinderen kijken uit naar het huisbezoek en vinden het geweldig. Voor het kind wordt de leerkracht tijdens het huisbezoek meer "mens" in plaats van alleen maar "juf".

Knelpunten bij huisbezoek

Het afleggen van huisbezoeken kost tijd en aandacht, die zonder compensatie niet goed is op te brengen. Voor nieuwe, jonge leerkrachten kan een huisbezoek aan een gezin waar problemen spelen, "heftig" zijn. Ook een ervaren leerkracht moet soms "moed vatten" om op huisbezoek te gaan. Jonge leerkrachten moeten goed worden voorbereid. Het zou beter zijn als zij, samen met een collega, op huisbezoek konden gaan, maar dat kost weer extra tijd.

Voorbeelden van nieuwe informatie

- Hoe de woning eruit ziet: bijv. een grote TV die de hele tijd aanstaat; het ontbreken van een eettafel; er is heel weinig of juist heel veel speelgoed; een slaapkamertje dat eruit ziet als een kale cel; het ontbreken van een eigen plekje of tafeltje voor het kind;
- Hoe de ouders onderling met elkaar omgaan, en hoe ze omgaan met het kind: bijv. een kind dat nog gevoerd wordt tijdens het eten;
- Hoe de waardering is voor schoolse zaken: bijv. als ouders de op school gemaakte werkjes van hun kind blijken weg te gooien.

Tips van de leerkrachten

Algemeen

- Probeer als het enigszins kan samen met een collega op huisbezoek te gaan. Dat kan praktisch heel goed als de leerkrachten van twee kinderen uit hetzelfde gezin samen een huisbezoek afleggen. Voor een mannelijke leerkracht is het zeker raadzaam samen met een vrouwelijke collega te gaan.
- Maak duidelijk dat het belangrijk is dat de vader erbij is (als dat lukt in verband met werk enz).

Per huisbezoek

- Plan geen huisbezoek in tijdens de Ramadan bij gezinnen waarvan je weet dat dit belangrijk is.
- Ga het huisbezoek open in. Wees bedacht op je eigen vooroordelen. Een thuissituatie kan heel anders zijn dan je verwacht.
- Geniet van de gezelligheid en het samenzijn, en geef tegelijk je ogen de kost. Probeer de sfeer in huis te voelen (bijv. of die liefdevol is).

“Zo krijgt de school een gezicht”

- Praat niet "over het hoofd van het kind heen" met de ouders. Richt je in de eerste plaats op het kind.
- Grijp eenvoudige dingen die je ziet of hoort aan om het gesprek gaande te houden, en wat extra informatie te krijgen. Is er een tuintje? begin over "buiten spelen"; staat de TV aan? begin over de programma's waar het kind naar kijkt. Probeer het gesprek luchtig te houden, gebruik humor!
- Zorg dat je nette en hele sokken aanhebt, want je schoenen moet je soms buiten laten!

Doorgaan met huisbezoek of niet

De twee scholen die al huisbezoeken aflegden voordat er subsidie was, zeggen ermee door te zullen gaan. De leerkrachten in de derde school, die pas met de subsidie begonnen zijn huisbezoeken af te leggen, willen erg graag doorgaan, en hopen dat de directie een potje vindt om de compensatie voor de leerkrachten uit te betalen. De oudercoördinator in de vierde school vreest dat, zonder subsidie, de huisbezoeken zullen verzanden. Zij voorziet dat, zonder compensatie, door tijdgebrek alleen die ouders huisbezoek zullen krijgen die zichzelf daarvoor aanmelden. "En dat terwijl je als leerkracht juist op bezoek wilt bij ouders die zich niet vanzelf melden. En dat is weer moeilijk als je niet bij alle ouders op bezoek gaat."

4.1.2 Interviews met ouders in het reguliere basisonderwijs

De geïnterviewde ouders

Er zijn 22 ouders, allen moeders, met verschillende afkomst geïnterviewd. 11 ouders waren van Turkse afkomst, 8 van Marokkaanse afkomst, 1 was van Nederlandse afkomst, 1 van Surinaamse afkomst en 1 ouder is in Nederland geboren, met haar ouders afkomstig uit Hong Kong. Van deze ouders had 1 ouder nog geen huisbezoek gehad, maar zij wilde graag haar verhaal vertellen. Drie ouders spraken nog onvoldoende Nederlands, dus heeft een andere ouder voor hen getolkt.

Mening over het huisbezoek

Alle ouders waren positief over het huisbezoek. Er worden een paar speciale punten genoemd. Het meest opvallende is de tijd en exclusieve aandacht die de

Resultaten uit de interviews met scholen en ouders

leerkracht tijdens het huisbezoek kan geven aan het kind en de ouders. Het kind vindt het leuk zijn huis, kamer en speelgoed te laten zien, het is gezellig en er kan rustig gepraat worden. De leerkracht krijgt volgende de ouders een beter beeld van het kind en zijn omgeving en daardoor heeft het huisbezoek als resultaat dat er een band gecreëerd wordt tussen kind, ouder en leerkracht. Er worden ook verbeterpunten genoemd. Over de uitvoering werd gezegd dat het soms (wanneer de leerkracht tijdens de lunch komt) te kort duurt. Na schooltijd zou handiger zijn, want dan kunnen de vaders er vaker bij zijn. Ouders zien ook graag dat alle huisbezoeken aan het begin van het jaar plaatsvinden. Enkele ouders melden dat het doel van het huisbezoek hen niet altijd duidelijk is ('is het een controle'). Alle kinderen vinden het leuk, bereiden zich al ver van tevoren voor en willen alles laten zien.

Schoolcontact

Voor huisbezoek: Alle ouders geven aan al goed contact met de leerkracht te hebben voor het huisbezoek. Ze komen vaak op school om hun kind te halen en brengen, voor de spelinloop of andere activiteiten. Ook geven de ouders aan dat de leerkracht/school ze goed op de hoogte houdt van alles wat er speelt op school. Na huisbezoek: Er wordt aangegeven dat het contact na het huisbezoek makkelijker ('losser') is tussen leerkracht en ouder. Ze vinden het fijn dat de leerkracht meer inzicht heeft gekregen in het kind en zijn leefomgeving ('mijn zoon is nu meer dan alleen maar een kindje in de klas'). Ze merken dat het kind opener naar de leerkracht is geworden.

Tips van de ouders

- Zorg voor een ongedwongen sfeer; het is een informele kennismaking
- Kijk en proef van de cultuur waar je in terecht komt
- Wees jezelf, niet een heel ander iemand dan in de klas
- Doe het schoolbezoek aan het begin, maar niet te vroeg in het schooljaar; zorg dat het kind eerst aan jou als nieuwe juf gewend is voordat je op huisbezoek komt
- Toon interesse in wat het kind thuis doet: spelletjes e.d.
- Praat over de relatie tussen het kind en eventuele broertjes of zusjes

“Zo krijgt de school een gezicht”

Beschrijving van twee voorbeelden in het reguliere basisonderwijs

1 Belang van ontspannen sfeer rond het huisbezoek

De scholen voor regulier basisonderwijs hebben als voornaamste doel van het huisbezoek voor ogen dat school en gezin elkaar beter leren kennen in een gezellige sfeer. Zij zijn zich ervan bewust dat dit doel heel goed moet worden uitgelegd aan ouders. Voorkómen moet worden dat ouders denken dat de school komt controleren hoe netjes het huis is, of wie er allemaal woont, om dit eventueel door te geven aan andere instanties.

Ook tijdens het huisbezoek is een ontspannen sfeer van groot belang. De meeste leerkrachten gaan het bezoek zo open mogelijk in. Ze proberen op een natuurlijke manier en met humor in te gaan op wat ze zien en meemaken, en zo wat meer te weten te komen over de huiselijke situatie van het kind. Als er prominent een TV aanwezig is, die misschien ook aanstaat, kan de leerkracht daar met een grapje iets over zeggen ("dit is geen huis, maar een bioscoop!") en vragen naar welke programma's het kind meestal kijkt; als het kind laat zien waar het slaapt kan de leerkracht vragen hoe laat het meestal naar bed gaat; als er een tuin is of een plein, kan gevraagd worden of kinderen daar prettig kunnen spelen. Zo kan de thuissituatie duidelijker worden, met de positieve en eventueel problematische kanten ervan, zonder dat het bezoek het karakter krijgt van een ondervraging.

Eenvoudige adviezen passen in zo'n ontspannen sfeer. Als er bijvoorbeeld opvallend weinig speelgoed aanwezig is, kan de leerkracht iets vertellen over de Speel-o-theek die in de buurt zit en waar voor weinig geld speelgoed geleend kan worden. Hetzelfde geldt voor de bibliotheek als er erg weinig (prenten)boeken aanwezig zijn.

Ook na het huisbezoek kan gemakkelijk even worden teruggekomen op dit soort informatie, bijv. door op een schooldag tijdens het brengen of halen te vragen of de ouders en het kind al eens een kijkje genomen hebben in de bibliotheek.

2 Belang van continuïteit in het afleggen van huisbezoeken

Op één school voor regulier basisonderwijs werden geen huisbezoeken afgelegd voordat er subsidie was, simpelweg vanwege tijdgebrek van de leerkrachten. De subsidie is dit schooljaar ingezet om de tijd die het huisbezoek vraagt van de leerkrachten te compenseren. Nu worden alle ouders van de groepen 1-2 bezocht.

Er is een geheel van voor- en vroegschoolse activiteiten op deze school, bedoeld om ouders te betrekken bij de speelzaal en school van hun kind. Het huisbezoek past in dit geheel en versterkt de andere activiteiten.

De oudercoördinator vreest dat, zonder compensatie door de subsidie, de huisbezoeken zullen verwateren. Het gevaar is dat er al snel alleen huisbezoeken zullen worden afgelegd bij ouders die zichzelf daarvoor melden, terwijl huisbezoek juist ook van belang is voor ouders die daar niet gemakkelijk om vragen. Het beste is dat de leerkracht bij alle ouders op bezoek gaat, zonder aanzien des persoons.

In plaats van minder huisbezoeken wil deze school juist graag méér huisbezoeken afleggen, ook in de hogere groepen. Dan kunnen de in de lagere groepen vaak met veel inspanning opgebouwde contacten met ouders verder onderhouden worden, in plaats van dat ze alleen nog "doordruppelen" en geleidelijk stoppen.

4.2 Interviews met leerkrachten en ouders in het speciaal onderwijs

4.2.1 Interviews met leerkrachten in het speciaal onderwijs

Van de drie scholen die we bezocht hebben voor interviews met leerkrachten zijn er twee scholen voor speciaal basisonderwijs (SBO, bedoeld voor kinderen met leer- en ontwikkelingsmoeilijkheden), en één school voor speciaal onderwijs (SO, een zogenaamde "cluster IV school", bedoeld voor kinderen met ernstige gedragsproblemen en/of psychiatrische stoornissen).

Plaats van huisbezoeken in het schoolbeleid

Op de SO-school hebben de huisbezoeken al 20 jaar lang een belangrijke plaats in het schoolbeleid. "Zonder huisbezoeken zou de school niet kunnen functioneren", aldus de directeur. Daarom tekenen ouders al bij plaatsing van hun kind een toestemmingsformulier voor het huisbezoek. Omdat deze school een streekschool is

“Zo krijgt de school een gezicht”

komen ouders niet vanzelf dagelijks op school en is het huisbezoek des te belangrijker voor het contact.

Ouders staan over het algemeen positief tegenover huisbezoek. Ze accepteren graag de extra hulp van de school die ze nodig hebben vanwege de bijna altijd ernstige problematiek van kind en gezin. Er is vier keer per jaar contact met de ouders, waarvan twee keer in de vorm van een huisbezoek. Het eerste huisbezoek vindt al plaats in de eerste zes weken. In die tijd wordt ook een individueel handlingsplan opgesteld. Deze school houdt elk jaar een tevredenheids-enquête onder de ouders zodat ouders kunnen aangeven wat ze vinden van o.a. huisbezoeken.

Op de twee SBO-scholen is de inpassing van de huisbezoeken in een ruimer ouderbeleid minder goed naar voren gekomen.

Gebruik van de subsidie

Op alle drie de scholen worden al veel langer huisbezoeken gedaan: op de ene SBO-school langer dan vijf jaar, op de tweede al 11 jaar en op de SO-school al 20 jaar.

Training voor de leerkrachten voorafgaand aan de huisbezoeken

Op de SO-school worden nieuwe leerkrachten intensief begeleid in hun eerste periode. Bij de eerste huisbezoeken gaat er een tweede leerkracht mee.

Op één van de SBO-scholen is er geen handleiding of training voor het afleggen van huisbezoeken. Op de andere SBO-school is er wel een handleiding beschikbaar, maar de geïnterviewde leerkracht doet al zo lang huisbezoek dat ze deze niet meer nodig heeft.

Bereiken van ouders en hen voorbereiden op het huisbezoek

Op de SO-school hebben ouders zich al bij aanmelding van hun kind vastgelegd op goedvinden van huisbezoek.

Op de twee SBO-scholen reageren de meeste ouders positief op een af te leggen huisbezoek. In de uitzonderlijke gevallen dat er weerstand optreedt, benadrukt de school dat het gaat om het leggen en verbeteren van contact. Als ouders echt niet willen wordt het niet verplicht opgelegd, maar wordt wel de directie op de hoogte gebracht.

Resultaten uit de interviews met scholen en ouders

Frequentie en duur huisbezoek voor leerkracht en kind

Op de SO-school gaan leerkrachten twee keer per jaar op huisbezoek bij elk kind. Het tijdstip wordt aangepast aan de wensen van de ouders: 's middags, na schooltijd of 's avonds. Omdat ouders over het algemeen vrij ver van school wonen, kost een huisbezoek ook reistijd.

Op de twee SBO-scholen wordt zoveel mogelijk elk schooljaar een huisbezoek afgelegd.

Doelen huisbezoek in ogen leerkracht

Voor alle leerkrachten is een belangrijk doel van het huisbezoek het contact met de ouders te leggen en verbeteren.

Op de SO-school is het huisbezoek daarnaast gericht op het ondersteunen van ouders, en tegelijkertijd op het stellen van eisen die nodig zijn voor het functioneren van hun kind. De voortgang en het gedrag van het kind worden dan ook tijdens het bezoek besproken. Om de ouders structuur te geven worden afspraken gemaakt waarop later wordt teruggekomen. Het gesprek tijdens het huisbezoek is zakelijk maar warm. Zo nodig wordt een tolk meegenomen.

Op de ene SBO-school worden (enigszins tot spijt van de geïnterviewde leerkracht) tijdens het huisbezoek ook schoolvorderingen besproken.

Op de andere SBO-school worden in groep acht eerst die leerlingen door de leerkracht bezocht bij wie (sociale of cognitieve) problemen te verwachten zijn. Dit gebeurt liefst vroeg in het schooljaar, zodat het eerste contact met het gezin in ieder geval positief is. Doel van het huisbezoek is voor deze leerkracht ook praten over huiswerk: heeft het kind een plek om rustig huiswerk te maken? hoeveel tijd wordt eraan besteed? en wanneer wordt er huiswerk gemaakt? De achtergrond hiervan is de overgang naar het voortgezet onderwijs die haar leerlingen moeten gaan maken.

Vorbereiding van het huisbezoek

Op de SO-school wordt een formulier gebruikt waarop leerkrachten al van tevoren moeten invullen wat de bespreekpunten voor het huisbezoek zullen zijn.

Op de twee SBO-scholen is sprake van geen of minimale voorbereiding: men wil het huisbezoek "open" ingaan.

“Zo krijgt de school een gezicht”

Uitvoering van het huisbezoek

De leerkrachten zorgen ervoor dat het huisbezoek gezellig is, en proberen daarbij aan de orde te stellen wat zij belangrijk vinden. Zie onder het kopje *Doelen*.

Verslaglegging van het huisbezoek

Op de SO-school wordt het ingevulde formulier van het huisbezoek opgeslagen in het elektronische leerlingvolgsysteem. Het formulier wordt tevens doorgegeven aan de casuscoördinator (die het kind in de gaten houdt gedurende de hele schoolperiode), aan de orthopedagoog en de administratie. De informatie is alleen toegankelijk voor personen die met het kind te maken hebben op school. Het systeem is beveiligd.

Op de ene SBO-school wordt een verslagje gemaakt van de huisbezoeken. Hierin staat wat er besproken is en wie erbij aanwezig waren. Vertrouwelijke onderwerpen worden niet in het verslag opgenomen. Ouders kunnen het verslag op aanvraag inzien. Verder is het in te zien door leerkrachten en directie.

Op de andere SBO-school wordt in het leerlingvolgsysteem een melding gemaakt van het huisbezoek, met daarbij opmerkingen over dingen die eventueel zijn opgevallen. Deze vermelding is alleen voor schoolmedewerkers toegankelijk.

Opbrengsten van het huisbezoek in de ogen van de leerkrachten

Leerkrachten zien als opbrengst van huisbezoeken dat het contact met de ouders wordt gelegd of versterkt. Het huisbezoek levert ook informatie op over de thuis-situatie: of een huis kindvriendelijk is, of kinderen rommel mogen maken, of er een rustige plek is om huiswerk te maken. Soms wordt duidelijk dat een ouder het contact met de leerkracht niet gemakkelijk vindt. Ook zien de leerkrachten opbrengst in termen van advies dat aan de ouders gegeven wordt tijdens het huisbezoek.

Actie ondernemen naar aanleiding van het huisbezoek

Als er actie moet worden ondernomen zijn de lijnen kort. Op de SO-school bestaat nauwe samenwerking met de kinderbescherming en met andere zorginstanties. Ook op de SBO-scholen zijn er directe lijnen naar de zorg, bijv. door de aanwezigheid van het Schoolmaatschappelijk werk op school.

Resultaten uit de interviews met scholen en ouders

Reacties ouders op huisbezoek volgens de leerkracht

Over het geheel genomen reageren alle ouders positief op het huisbezoek.

Reacties kinderen op huisbezoek volgens de leerkracht

De kinderen hebben vanwege hun speciale problematiek vaak een hechte en vertrouwelijke band met hun leerkracht. Ze vinden het erg leuk om haar of hem hun huis en kamer te laten zien.

Knelpunten bij huisbezoek

Vanwege de problematiek van kinderen en gezinnen in de bezochte scholen kan een huisbezoek "heftig" zijn. Er wordt regelmatig slecht nieuws gebracht tijdens een huisbezoek. Afhankelijk van de situatie en de thuisomgeving beslist een leerkracht in overleg met directie of collega's vóór het huisbezoek om al dan niet met een collega te gaan. Vrouwelijke leerkrachten gaan zelden alleen.

Tips van de leerkrachten

- Ga eerst op huisbezoek bij kinderen bij wie je problemen verwacht, zodat je begint met een positief contact met de ouders. Doe dat liefst aan het begin van het schooljaar.
- Wees jezelf en leg de nadruk op de gezelligheid.

Doorgaan met huisbezoek of niet

Op de geïnterviewde S(B)O-scholen is het afleggen van huisbezoek gebruikelijk; het behoort tot de gang van zaken op de scholen. Voor deze scholen geldt dus dat zij al jarenlang huisbezoeken afleggen. Ze zullen hiermee zeker doorgaan, ook zonder subsidie, vanwege het belang van huisbezoek in verband met de problematiek van de kinderen en gezinnen.

4.2.2 Interviews met ouders in het speciaal onderwijs

De geïnterviewde ouders

Er zijn zes ouders geïnterviewd, allen Nederlands. Een van deze ouders (de enige vader) had nog geen huisbezoek gehad. Alle ouders, op één na, zijn van dezelfde school.

“Zo krijgt de school een gezicht”

Mening over het huisbezoek

Alle ouders waren positief over het huisbezoek. Er werden een aantal positieve punten genoemd. Tijdens het huisbezoek is er meer tijd om dingen (over het kind) te bespreken en door te vragen (‘je kunt praten zonder klokje ernaast’), de verwachtingen van de school en ouders worden besproken en dit schept duidelijkheid, het is gezellig (‘warm’) en het is fijn dat de leerkracht de thuisomgeving van het kind kan zien. Als verbeterpunt wordt aangedragen meer duidelijkheid vooraf te geven over wat de bedoeling is van het huisbezoek. De ouder die nog geen huisbezoek gehad heeft is sceptisch (‘leerkrachten hebben wel genoeg te doen’) en vindt het niet zo nodig.

Schoolcontact

Alle ouders brengen en halen hun kind en kunnen daardoor de leerkracht gemakkelijk ‘even aanschieten’. Ook nemen ze regelmatig deel aan andere activiteiten, zoals ouderavonden. Eén van de scholen heeft een streekfunctie, waar de meeste ouders niet dagelijks op school komen. De school is echter wel telefonisch gemakkelijk bereikbaar. Ouders geven aan al goed contact met de leerkracht te hebben en bij slechts twee ouders is dit contact verbeterd door het huisbezoek.

Tips van de ouders

- Wees jezelf en stel je afwachtend op naar ouders zodat ze zich niet onder druk gezet voelen
- Neem de tijd, zonder klokje, en schep voor het kind duidelijkheid over wat er gaat gebeuren.

Beschrijving van een voorbeeld in het speciaal onderwijs

Commitment van ouders verkrijgen vanaf de aanmelding van het kind

Op een van de scholen voor speciaal onderwijs heeft het huisbezoek een belangrijke plaats in het ouderbeleid. Op deze school zitten kinderen met een DSM-IV classificatie; 50% van hen gebruikt medicatie. Daarbij is er bijna altijd ook sprake van problemen in het gezin. Goed contact met het gezin is een essentieel onderdeel van het schoolbeleid en van de intensieve zorgstructuur.

Deze school is vaak de laatste kans op scholing voor de betreffende kinderen. Daarom is samenwerking met de ouders zo noodzakelijk. De meeste ouders beseffen dat ze de hulp van de school nodig hebben en staan daar ook voor open. Al meteen bij plaatsing van het kind vraagt de school van de ouders om een toestemmingsformulier voor het huisbezoek te tekenen.

In de eerste zes weken wordt een individueel handelingsplan opgesteld en dan vindt ook het eerste huisbezoek plaats. Er is vier keer per jaar contact met de ouders, waarvan twee keer in de vorm van een huisbezoek. Omdat het een streekschool is komen ouders niet vanzelfsprekend op school om hun kind te brengen of halen. Het huisbezoek aan deze gezinnen heeft een tweeledig doel: de school maakt duidelijk op welke ondersteuning de ouders kunnen rekenen, maar ook wat er van de ouders zelf verwacht wordt om het functioneren van hun kind te verbeteren. Er worden afspraken gemaakt waarop later wordt teruggekomen om de ouders structuur te bieden in het omgaan met hun kind.

De leerkrachten bereiden zich, meer dan op reguliere basisscholen, voor op het huisbezoek door tevoren een formulier in te vullen waarop de bespreekpunten worden aangegeven. Tijdens het bezoek gaat het niet alleen om de gezelligheid, maar ook worden voortgang en gedrag van het kind besproken. Zo nodig wordt een tolk meegenomen. Soms wordt tijdens het huisbezoek slecht nieuws overgebracht, wat het bezoek een heftig karakter kan geven.

Als de gezinssituatie daartoe aanleiding geeft gaan twee leerkrachten samen op huisbezoek. Vrouwelijke en pas aangestelde leerkrachten gaan zelden alleen.

De bevindingen uit het huisbezoek worden ingevuld op een formulier dat ter goedkeuring wordt voorgelegd aan de casuscoördinator (die het kind in de gaten houdt gedurende de hele schoolperiode), aan de orthopedagoog en aan de administratie. Het formulier komt in het elektronisch leerling-systeem dat beveiligd is en alleen toegankelijk voor mensen die op school met het kind te maken hebben.

“Zo krijgt de school een gezicht”

4.3 Interviews met docenten en ouders in het voortgezet onderwijs

4.3.1 Interviews met docenten in het voortgezet onderwijs

Plaats van huisbezoeken in het schoolbeleid

Op twee van de vier geïnterviewde scholen voor voortgezet onderwijs zijn dit jaar voor het eerst huisbezoeken gedaan, als gevolg van de subsidie. Op de twee andere scholen wordt het huisbezoek al langer gedaan. De ene school doet al 20 jaar huisbezoek in de brugklas, als vorm van kennismaking met de ouders. Op de andere school is men enkele jaren geleden begonnen onder leiding van het Expertisenetwerk Ouderbetrokkenheid met huisbezoeken in de brugklassen, door de brugklasmantoren. Inmiddels is het huisbezoek uitgebreid naar hogere leerjaren. Het zijn de mentoren die op huisbezoek gaan. De mentor is dan voor de ouders het aanspreekpunt. Daarnaast zijn er andere contactmomenten met ouders. Zij komen vijf keer per jaar op school: één keer voor een kennismaking en vier keer voor het rapport. De school vindt het belangrijk ook positieve contactmomenten met ouders te hebben. Complimenten worden dan ook vaak gegeven en dit versterkt het contact met de ouders weer (zie kader ‘voorbeeldbeschrijving voortgezet onderwijs’).

Gebruik van de subsidie

Bij twee scholen heeft de subsidie tot gevolg gehad te starten met het doen van het huisbezoek. De andere twee scholen deden het al; op één van deze scholen heeft mede als gevolg van de subsidie een uitbreiding van het huisbezoek naar hogere leerjaren plaatsgevonden.

Training voor de leerkrachten voorafgaand aan de huisbezoeken

Op één school is een training gegeven voor het begin van het schooljaar, naar aanleiding van de subsidie. Op een andere school worden nieuwe docenten intern gecoacht door docenten die al vaker op huisbezoek geweest zijn. Op de andere scholen is het alleen voorbesproken in de vergadering.

Bereiken van ouders en hen voorbereiden op het huisbezoek

Op alle scholen worden ouders aan het begin van het jaar, tijdens de kennismakingsavond, op de hoogte worden gesteld van het huisbezoek. Daarna wordt met

Resultaten uit de interviews met scholen en ouders

de ouders een afspraak gemaakt. Dit gebeurt telefonisch of met behulp van een brief die de kinderen mee naar huis nemen.

Frequentie en duur huisbezoek voor docent en kind

Het huisbezoek vindt één keer per jaar plaats. De docenten gaan uit school mee met het kind of komen soms op zaterdag langs. Eén docent zegt hierover; ‘van tevoren heb ik niet zoveel zin mijn zaterdag op te geven, maar als ik er ben is het erg gezellig’. Het huisbezoek duurt over het algemeen een uur. Op één school wordt er meer tijd uitgetrokken voor het eerste huisbezoek, in de brugklas, omdat dit gezien wordt als de eerste kennismaking, waarop verder contact voort kan borduren.

Doelen huisbezoek in ogen docent

Docenten geven aan de informele kennismaking met de ouders als belangrijkste doel te zien. Ook vinden ze allemaal dat het vooral gezellig moet zijn. Het bezoek is verder vooral gericht op het verkennen van de thuissituatie van het kind; kijken naar de communicatie binnen het gezin, het zien van de huiswerkplek of het vragen naar de hobby's van het kind.

Soms worden ook afspraken gemaakt tijdens het huisbezoek. Hier kan later tijdens tien-minuten gesprekken op worden teruggekomen en dit geeft ouders structuur. De docent geeft aan dat ouders soms helemaal geen richtlijnen hebben en het prettig vinden als docenten deze aanreiken.

Eén school benut het huisbezoek bewust om bij ouders systematisch informatie te verzamelen over een onderwerp, bijvoorbeeld het instellen van een verlengde schooldag op school (hebben ouders hier behoefte aan?). Een ander voorbeeld is het onderwerp ‘veiligheid’, naar aanleiding van een incident op een andere school, waarbij een leerling slachtoffer werd van geweld. Met ouders is gesproken over mogelijke maatregelen, zoals beveiliging bij de ingang van de school. De meningen van ouders worden verwerkt in het beleid en op deze manier naar hen teruggekoppeld. Zo voelen ouders zich serieus genomen.

Vorbereiding van het huisbezoek

De docenten gaan ‘open’ het huisbezoek in. Eén docent geeft aan bewust op zoek te gaan naar positieve dingen, waar ze in later contact met de ouders of met de

“Zo krijgt de school een gezicht”

leerling op terug kan komen. Op sommige scholen wordt de voortgang van het kind besproken, maar op sommige scholen uitdrukkelijk niet. Wel wordt er met de planning vaak rekening gehouden met leerlingen die wat moeilijkheden hebben op school. Deze leerlingen worden vaak eerder bezocht, zodat het eerste contact met de ouders positief is en vanuit die positie makkelijker naar een oplossing gezocht kan worden voor eventuele problemen die zich zouden kunnen voordoen.

Verslaglegging van het huisbezoek

Op alle scholen wordt na het huisbezoek een verslag gemaakt waar de basisinformatie in komt te staan, zoals wie er aanwezig was, besproken zaken en wat opgevallen is.

Wat gebeurt er met de verslagen

De verslagen komen in het leerlingvolgsysteem. Alleen de mentor en de zorgcoördinator kunnen dit inzien. Persoonlijke dingen worden niet in het verslag gemeld en één mentor geeft aan informatie over leerlingen uit het dossier nooit op papier door te geven aan andere docenten; ‘Papier blijft altijd wel ergens liggen’.

Evaluatie van huisbezoeken in het team

De huisbezoeken worden op twee scholen niet geëvalueerd, maar wel wordt het huisbezoek informeel in de wandelgangen besproken door docenten. Op twee scholen wordt er regelmatig in de vergadering gesproken over het huisbezoek.

Opbrengsten van het huisbezoek in de ogen van de docenten

Docenten zien een verbeterd contact met ouders als belangrijkste opbrengst. Er ontstaat een persoonlijke band. Ouders nemen eerder contact op met de school. Ook wordt aangegeven dat het contact op bijvoorbeeld rapportavonden gemakkelijker en minder zakelijk verloopt. Twee docenten geven ouders hun mobiele nummer, om zonodig contact met hen op te kunnen nemen. Ouders bellen sneller om iets te vragen; ze merken dat er geen misbruik van gemaakt wordt.

Zoals aangegeven zijn er twee scholen die al langer huisbezoek afleggen. Zij beschouwen het huisbezoek als een belangrijke bouwsteen van hun beleid. Dat beleid is gericht op het opbouwen van een goede relatie met ouders. Op deze

Resultaten uit de interviews met scholen en ouders

scholen merken ze na verloop van de jaren dat het ‘tijd nemen voor ouders’ wat oplevert. Ouders stellen zelf vragen, tonen belangstelling, weten waar het over gaat en durven contact op te nemen. Een van de geïnterviewden formuleert: ‘belangrijk is ook de mentor, een vast contactpersoon: zo heeft de school voor de ouders een gezicht. Wat er hier gebeurt is dat ouders *meer bewust* op school komen’.

Actie ondernemen naar aanleiding van het huisbezoek

Voor alle scholen geldt dat, mocht het nodig zijn om actie te ondernemen naar aanleiding van het huisbezoek, er een zorgcoördinator of een teamleider is waar de betreffende mentor of leerkracht bij terecht kan. De ‘voorbeeldschool’ beschrijft dat als er actie nodig is, de zorgcoördinator of een andere leerkracht het contact overneemt, zodat de betreffende mentor, die immers ook geldt als vertrouwenspersoon voor de ouders / het gezin, kan (blijven) optreden als onafhankelijke raadgever of partner van de ouders.

Reacties ouders op huisbezoek volgens de docent

De overgrote meerderheid van de ouders is enthousiast over het huisbezoek. Leerkrachten worden doorgaans heel gastvrij onthaald, met eten, en ouders zijn bereid van alles te laten zien en vertellen. De enkele ouder die, na stimulering op verschillende manieren, weerstand heeft tegen huisbezoek wordt niet bezocht. Dat komt echter, zo blijkt uit de gesprekken, betrekkelijk zelden voor. Ouders horen positieve verhalen van andere ouders en leerlingen vinden het niet leuk als de docent alleen bij hen thuis niet is geweest. Dit is ook een manier om ouders te stimuleren.

Reacties kinderen op huisbezoek volgens de docent

De leerlingen vinden het doorgaans leuk en spannend als een leerkracht op huisbezoek komt. Ze zijn nieuwsgierig en soms verlegen. Wel is er het voorbeeld van een jongen die bang was dat de docent dingen ging vertellen, waarvan hij niet wilde dat zijn moeder die wist. Dit gebeurde ook en zijn moeder is strenger geworden. Op de scholen waar het huisbezoek al langer wordt gedaan vindt men dat leerlingen sneller met persoonlijke zaken naar de mentor komen.

“Zo krijgt de school een gezicht”

Knelpunten bij huisbezoek

Sommige docenten blijken niet goed te weten hoe ze om moeten gaan met ouders die eten hebben gemaakt. Meestal willen ze niet blijven eten, maar doen ze het uit beleefdheid toch. Verder kost het huisbezoek veel tijd, maar docenten zien dit niet als een knelpunt, indien het voldoende wordt gecompenseerd.

Voorbeelden van nieuwe informatie

Het huisbezoek geeft docenten allerlei nieuwe informatie. Eén docent geeft aan dat hij kleine huizen verwachtte, maar dat dit helemaal niet zo bleek te zijn. Een andere docent vertelt; ‘Je leert de buurt kennen, de sociale omgeving’ en ‘je krijgt veel inzicht in het gezin zelf, hoe communiceren ze met elkaar en hoe ze met hun kind omgaan’.

Tips van de docenten

- Begin er snel mee en pak het aan
- Geef ouders structuur door ze te vertellen wat ze kunnen verwachten
- Doe je schoenen uit bij Marokkaanse en Turkse gezinnen
- Neem een cadeautje mee voor de ouders
- Je inleven in het kind is belangrijk
- Wees jezelf en durf jezelf ook kwetsbaar op te stellen, dat is belangrijk voor het verlagen van de drempel
- Zoek positieve dingen, die zijn er altijd

Doorgaan met huisbezoek of niet

De twee scholen die al langer huisbezoek afleggen, zullen hier ongeacht de subsidie (die, zo geeft één van de scholen aan, zeker meer mogelijkheden geeft tot intensivering van de contacten met de gezinnen) zeker mee doorgaan. Bij de andere twee scholen is het nog niet duidelijk of men het huisbezoek zal continueren.

4.3.2 Interviews met ouders in het voortgezet onderwijs

De geïnterviewde ouders

Er zijn 12 ouders geïnterviewd, allen moeders op een na. 6 ouders waren van Marokkaanse afkomst, 3 van Turkse afkomst, 1 van Nederlandse afkomst, 1 van

Resultaten uit de interviews met scholen en ouders

Indiase afkomst en 1 kwam van Curaçao. Alle ouders spraken voldoende Nederlands.

Mening over het huisbezoek

Alle ouders waren positief over het huisbezoek. Er werden verschillende positieve punten genoemd. Tijdens het huisbezoek is het fijn om met de leerkracht te praten en hier voldoende tijd voor te hebben en het is prettig dat gesproken wordt over de voortgang van het kind. Ook positieve gevolgen van het huisbezoek worden genoemd: het versterkt de band tussen ouder, kind en leerkracht, het is prettig dat de school de ouders belangrijk vindt. De ouders meten eraan af dat de school het kind en zijn gezin belangrijk vindt. Enkele ouders vertellen blij verrast te zijn door het feit dat de school huisbezoek aflegt: 'je verwacht het eerder bij de basisschool, niet bij het voortgezet onderwijs'. Verbeterpunten zijn: zorgen dat het contact buiten het huisbezoek ook soepeler verloopt, liever alle bezoeken aan het begin van het schooljaar. Alle kinderen, op twee na, vonden het huisbezoek leuk. De andere twee vonden het eng en waren zenuwachtig ('straks gaat ze alles over me vertellen').

Schoolcontact

Vóór het huisbezoek: de helft van de ouders geeft aan de leerkracht al te kennen voor het huisbezoek plaatsvond, maar geen van allen had een goed contact. Ouders zijn alleen op school bij rapportbesprekingen of ouderavonden en dan is het contact met de leerkracht vaak kort of groepsgewijs. Drie ouders geven aan soms contact op te nemen met de school door een briefje te schrijven of te bellen, maar dit komt niet vaak voor.

Na het huisbezoek: acht van de twaalf ouders geven aan dat er iets is veranderd door het huisbezoek. Vooral het contact met de school is veranderd, vijf ouders nemen eerder contact op met de school. Eén moeder zegt dat ze niet wist dat ze contact kon zoeken met de school en heeft sinds het huisbezoek elke drie weken een keer telefonisch contact. Hiernaast geven ouders in mindere mate aan dat de leerkracht een beter beeld heeft van de leefomgeving en het kind, dat ze zelf meer informatie hebben over hun kind en de school en dat ze de leerkracht beter kennen, en andersom. Eén ouder licht toe dat de leerkracht zich echt heeft ingezet

“Zo krijgt de school een gezicht”

voor het probleem dat zij had met haar man en dat dit de band tussen leerkracht en moeder hechter had gemaakt.

Tips van de ouders

- Maak het gezellig
- Doe het niet in het weekend en wel aan het begin van het schooljaar
- Als de leerkracht thuis iets signaleert moet hij het doorgeven op school. Dat is belangrijk voor het kind.

Beschrijving van een voorbeeld in het voortgezet onderwijs

Het huisbezoek als belangrijk element in het verbeteren van contacten met ouders.

Een etnisch gemengde VMBO-school in Amsterdam-West was één van de scholen die in 2006 al meedeed aan de pilot voor het afleggen van huisbezoeken, en in de rapportage daarover figureerde als "Voorbeeld 1" (zie Veen, 2007). Sinds die tijd is de school doorgegaan met het beleid, gericht op het verbeteren van de relatie met de ouders door diverse samenhangende activiteiten waaronder het huisbezoek. Het huisbezoek is sinds 2006 nog steeds ingekaderd in het mentoraat, en verder uitgebreid. In het pilotjaar gingen alleen de mentoren van het eerste leerjaar op huisbezoek, terwijl in schooljaar 2008-2009 alle mentoren van de eerste vier leerjaren huisbezoeken afleggen. Elke mentor heeft zo mogelijk dezelfde klas twee leerjaren achter elkaar: in leerjaar 1 en 2 en in leerjaar 3 en 4. In principe gaat de mentor elk jaar op huisbezoek, maar als in leerjaar 1 een goed contact is opgebouwd, wordt bij dat gezin het huisbezoek in leerjaar 2 wel eens overgeslagen; in leerjaar 3 wordt een korter huisbezoek afgelegd; als daarin een goed contact tot stand komt of voortgezet wordt, is er niet per se een huisbezoek in leerjaar 4. Een ervaren mentor coacht een collega die voor het eerst op huisbezoek zal gaan en gaat meestal een keer mee.

Doel van het huisbezoek is duidelijk voor alle betrokkenen: wederzijdse kennismaking en uitleg over de rol van de mentor. Mentor en gezin moeten "een gezicht" krijgen voor elkaar. De mentor moet een vertrouwensfiguur worden voor de ouders en voor het kind, een partner die meedenkt over het onderwijs en desgevraagd over de opvoeding. De leerling zelf is niet alleen aanwezig tijdens het huisbezoek, maar ook tijdens alle ouderavonden waarbij het over hem of haar gaat. Belangrijk is dat er tijdens alle contactmomenten complimenten gegeven

worden op de punten waarop het goed gaat met de leerling, of beter dan een tijdje terug.

Huisbezoeken worden, behalve voor contact met individuele gezinnen, ook gebruikt om systematisch de mening van ouders over een bepaald onderwerp te onderzoeken. Voorbeelden zijn de opvattingen van ouders over het instellen van een verlengde schooldag en over bewaking aan de schoolpoort ter vergroting van de veiligheid. Toen opviel dat veel moeders niet konden omgaan met de website van de school, met name de pagina waarop ze gegevens over hun eigen kind kunnen vinden, is daarvoor een cursus georganiseerd. De school geeft zelf taalcursussen voor ouders en verwijst hen naar de inburgeringscursussen van het stadsdeel.

Zowel ouders als kinderen zijn over het algemeen positief over de huisbezoeken, op een enkeling na die zich misschien schaamt voor armoedige omstandigheden. Het is goed dat de huisbezoeken bij alle gezinnen worden afgelegd, zodat iedereen het normaal vindt dat het gebeurt. Een knelpunt is nog dat niet alle ouders voldoende Nederlands spreken om gemakkelijk te communiceren. Soms wordt er een tolk ingeschakeld, of tolkt het kind. Schrijnend is de situatie waarin de ouders nauwelijks Nederlands spreken, en het kind juist alleen maar Nederlands.

Van elk huisbezoek wordt een korte notitie gemaakt voor het digitale dossier dat voorzien is van een privacyreglement. De mentoren moeten bij elke notitie afwegen wat zij daarin vastleggen, en wat ze met de verkregen informatie doen. Houden ze bepaalde informatie privé of spelen ze die, omwille van het kind, door aan de zorgafdeling? Ze kunnen bij dit soort beslissingen steun ondervinden van collega's en directie.

Binnen de school wordt twee maal per jaar een evaluatiegesprek gehouden onder alle mentoren met huisbezoek als centraal onderwerp. Mentoren wisselen ook tussendoor informatie uit en geven elkaar tips.

De school ziet resultaten van de inspanningen om de relatie met ouders te verbeteren. Ouders tonen belangstelling, durven contact op te nemen, komen niet zozeer vaker dan wel "meer bewust" op school. "Zo lopen er ook ouders gedurende de dag onze school binnen. Waar zie je dat op een VO-school?"

Literatuursuggesties

Over de relatie (allochtone; laag opgeleide) ouders met school is veel literatuur verschenen. Hieronder volgen een aantal publicaties waardoor wij ons hebben laten inspireren:

Adams, K.S. & Christenson, S.L. (2000). Trust and the Family–School Relationship. Examination of Parent–Teacher Differences in Elementary and Secondary Grades. *Journal of School Psychology*, 38 (5), 477 – 497.

Beek, S., van Rooijen, A. & de Wit, C. (2007). *Samen kun je meer dan alleen: Educatief partnerschap met ouders in primair en voortgezet onderwijs*. KPC: 's-Hertogenbosch.

Booijink, M. (2007). *Terug naar de basis: communicatie tussen leerkrachten en allochtone ouders in het primair onderwijs*. Leiden: Universiteit Leiden.

Cats, J.C. (2009). *Onderwijsondersteunend gedrag van allochtone ouders op de middelbare school: de rol van huisbezoek*. Masterscriptie Opvoedingsondersteuning. Universiteit van Amsterdam. Pedagogische en Onderwijskundige Wetenschappen.

Chrispeels, J. (1996). Effective schools and home-school-community partnership roles: A framework for parent involvement. *School effectiveness and school improvement*, 7 (4), 297-323.

Epstein, J.L. (1995). School/Family/Community Partnerships: Caring for the children we share. *Phi Delta Kappan*, 76 (9), 701-713.

Epstein, J.L. & Sheldon, S.B. (2002). Present and accounted for: Improving student attendance through family and community involvement. *Journal of educational research*, 95 (5), 308-318.

“Zo krijgt de school een gezicht”

Grolnick, W.S., Benjet, C., Kurowski, C.O. & Apostoleris, N.H. (1997). Predictors of Parent Involvement in Children's Schooling. *Journal of Educational Psychology*, 89 (3), 538-548.

Harris, A. & Goodall, J. (2008). Do parents know they matter? Engaging all parents in learning. *Educational Research*, 50 (3), 277-289.

Henderson, A. T., & Mapp, K. L. (2002). *A new wave of evidence: The impact of school, family, and community connections on student achievement*. Austin, TX: Southwest Educational Development Laboratory.

Hickman, C.W., Greenwood, G. & Miller, D. (1995). High school parent involvement: relationships with achievement, grade level, SES, and gender. *Journal of Research and Development in Education*, 28 (3), 125-131.

Hoover-Dempsey, K.V., Bassler, O.C. & Brissie, J.S. (1987). Parent Involvement: Contributions of Teacher Efficacy, School Socioeconomic Status, and Other School Characteristics. *American Educational Research Journal*, 24 (3), 417-435.

Jeynes, W.H. (2007). The relationship between parental involvement and urban secondary school student academic achievement: A meta-analysis. *Urban education*, 42 (1), 82-110.

Lareau, A. (1987). Social Class Differences in Family-School Relationships: The Importance of Cultural Capital. *Sociology of Education*, 60 (2), 73-85.

Reglin, G. (2002). Project reading and writing (R.A.W.): Home visitations and the school involvement of high-risk families. *Education*, 123 (1), 153-160.

Shadid, W.A. (2007). *Grondslagen van interculturele communicatie: Studieveld en werkterrein*. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum.

Sheldon, S.B. & van Voorhis, F.L. (2004). Partnership programs in U.S. schools: Their development and relationship to family involvement outcomes. *School Effectiveness and School Improvement*, 15 (2),125-148.

Simon, B.S. (2001). Family Involvement in High School: Predictors and Effects. *NASSP Bulletin*, 85 (8), 8-19.

Simon, B.S. (2004). High school outreach and family involvement. *Social psychology of education*, 7, 185-209.

Smit, F., Driessen, G. & Doesborgh, J. (2005). *Opvattingen van allochtone ouders over onderwijs: tussen wens en realiteit*. Nijmegen: ITS.

Smit, F., Driessen, G., van Kuijk, J. & de Wit, C. (2008). *VVE en ouders: Ouderbetrokkenheid en –participatie in de Voor- en Vroegschoolse Educatie*. Nijmegen: ITS.

Smit, F., Driessen, G., Sluiter, R. & Brus, M. (2007). *Ouders, scholen en diversiteit: Ouderbetrokkenheid en –participatie op scholen met veel en weinig achterstandsleerlingen*. Nijmegen: ITS.

Spera, C. (2005). A Review of the Relationship Among Parenting Practices, Parenting Styles, and Adolescent School Achievement. *Educational Psychology Review*, 17 (2), 125 – 146.

Veen, A. (2007). *Pilot Huisbezoeken (project Capabel)*. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut. SCO-rapport 785.

Veen, A. & van Daalen, M. (2007). *Ouderbetrokkenheid in Oud-West. Evaluatie van het project Ouderbetrokkenheid op de basisscholen in Amsterdam Oud-West*. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut. SCO-rapport 775.

Veen, A. & van Erp, M. (1995). *Stappen op weg naar onderwijsondersteuning. Deel 1: Allochtone ouders in Rotterdam over de relatie tussen ouders en basis-*

“Zo krijgt de school een gezicht”

school. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut. Rotterdam: Stedelijk Bureau FAO. SCO-rapport 420.

Veen, A. & van Erp, M. (1997). *Stappen op weg naar onderwijsondersteuning. Deel 2: Basisscholen in Rotterdam over de relatie met de ouders*. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut. Rotterdam: Stedelijk Bureau FAO.

Zwaard, J. van der (2002). Hoe ging het vandaag op school? Nederlandse onderzoeken naar het effect van ouderlijke hulpbronnen op onderwijsprestaties. In: *Ouders tussen opvoeding en onderwijs*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.

Recent uitgegeven SCO rapporten

- 818 Vergeer, M.M. m.m.v. Felix, Ch., Derriks, M., Ledoux, G.
Scholen ondersteunen bij omgaan met verschillen
- 817 Veen, A., Daalen, M. van
Doorgaande lijn voor- en vroegschoolse educatie
- 815 Roeleveld, J., Veen, I. van der, Ledoux, G.
Verkenning leerwinst als indicator voor onderwijskwaliteit
- 814 Boogaard, M., Derriks, M.
Waarden en normen in interculturele context
- 813 Schooten, E. van, Slegers, P.
Onderzoek naar de effectiviteit van VVE- en peuterspeelzalen in Oosterhout en Den Bosch
- 812 Ledoux, G., Blok, H., Boogaard, M., m.m.v. Krüger, M.
Opbrengstgericht werken over de waarde van meetgestuurd onderwijs
- 810 Derriks, M., Kat, E. de
Maatjesaanpak in een Jenaplanschool
- 809 Jong, U. de, Ledoux, G., Emmelot, Y., Roeleveld, J.
Opleiden in de school
- 808 Daalen, M. van, Vrieze, G., Karsten, S., Kessel, N. van
Onbevoegd lesgeven: een noodoplossing.
- 807 Emmelot, Y., Ledoux, G., Veen, I. van der. m.m.v. Breetvelt, I.
Innovatiemonitor Primair Onderwijs
- 805 Fukkink, R.
Evaluatie van het SHare In Trust-project.
- 804 Peetsma, T., Veen, I. van der
Een tweede onderzoek naar de beïnvloeding van motivatie bij vmbo-leerlingen.
- 803 Veen, A., Roeleveld, J., Daalen, M. van
Implementatie en effecten van Voor- en Vroegschoolse Educatie in Rotterdam. Samenvatting.

Deze rapporten zijn te bestellen via:

<http://www.sco-kohnstaminstituut.uva.nl/webwinkel/bestellen.htm>